

ул. Македонија 12/3
1000 Скопје
Република Македонија
Тел: + 389 2 3211 262
Факс: +389 2 3126 311
e-mail: dzr@dzr.gov.mk
www.dzr.gov.mk

Број:14-153/45

Дата:28.12.2015

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОБЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

РЕЗИМЕ

Извршивме ревизија на успешност на тема *“Начин на водење на музејска евиденција во националните и локалните установи и заштита на музејските предмети”*, со цел да дадеме оценка на степенот на преземени мерки и активности за евидентирање и заштита на музејските предмети и да дадеме одговор на прашањето “Дали со воспоставениот начин на водење на евиденцијата и преземените мерки за заштита на музејските предмети, се постигнува ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство?”

Ревизијата на успешност е извршена согласно Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија за 2015 година.

Имајќи предвид дека со извршената ревизија се опфатени релевантни области од темата и се обезбедени докази по пат на спроведување на техники и методологија за ревизија, истите даваат основа да го изразиме следниот заклучок:

Со преземените мерки и активности за имплементација на законските и подзаконските акти во однос на воспоставување на електронски начин на водење на музејската евиденција и преземените мерки за заштита на музејските предмети, исполнувањето на основните услови за сместување и чување на музејските предмети, употребата на соодветна опрема за обезбедување на микро климатски услови, техничка и кадровска опременост, како и навремениот надзор од страна на надлежните институции, се создадени услови за извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство.

За остварување на ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство, потребно е дополнително преземање на мерки од страна на надлежните

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

1

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

институции во поглед на обезбедување целосна евиденција, идентификација, категоризација, непосредна заштита (конзервација), подобрување на условите за чување на музејските предмети заради физичка заштита од оштетување, криумчарење, кражби, присвојување, зајакнување на институциите со соодветна кадровска и техничка опременост и вршење на редовен надзор.

Периодот кој беше опфатен со Ревизијата на успешност е од 2012 до 2014 година, а дадени се состојби кои се случиле и претходно и последователно.

Оваа ревизија на успешност беше насочена кон следните области на ревизија:

- **Временска рамка за имплементација на законските и подзаконските акти во однос на водење на музејската евиденција**, со цел да се согледаат позитивните и негативните ефекти од имплементација на законските и подзаконските акти кои ја пропишуваат евиденцијата на музејските предмети;
- **Преземени мерки за заштита на музејските предмети** со цел да се добијат сознанија за имплементацијата на подзаконски и интерни акти за заштита на музејските предмети од страна на Управата за заштита на културното наследство, матичните музејски установи и музеите во РМ;
- **Кадровска и техничка опременост на музеите** која е потребна заради ефикасно извршување на музејската дејност и
- **Надзор и контрола на работењето на музејските установи** во делот на музејската евиденција и заштитата на музејските предмети.

Со извршената ревизија, констатирани се одредени состојби со кои е поткрепен ревизорскиот заклучок. Утврдените состојби се опфатени во ризичните области дадени во продолжение и тоа:

- Музеите имаат обврска основната музејска евиденција пропишана со Правилникот за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција и музејска документација да ги водат во електронски облик на начин и постапка пропишан во горе цитираниот Правилник почнувајќи од 2006 година. Со ревизијата е утврдено дека електронската музејска евиденција во дел од музеите е воведена во 2014 и 2015 година, односно со задоцнување, а во дел од музеите воопшто не ја воспоставиле. Воспоставената електронска евиденција е нецелосна, не ги содржи сите елементи, не се водат сите пропишани книги, а пронајдените движни наоди

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

2

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

од интензивните археолошки истражувања не се евидентирани ниту во старата рачно водена музејска евиденција, ниту во електронската музејска евиденција.

- За ефикасна заштита на музејските предмети потребно е музејските предмети да се евидентираат, категоризираат, идентификуваат, да се донесат и почитуваат определени процедури во однос на заштита од оштетување, од незаконски дејствија, воена состојба и природни непогоди. Од извршената ревизија во музеите предмет на нашите истражувања дојдовме до сознанија дека заштитната евиденција која се воспоставува заради идентификација, следење на состојбата или други потреби во врска со заштитените добра од културно историско значење, не е воспоставена, како во музеите во РМ, така и во УЗКН. Музеите кои располагаат со културно наследство за кое одлука за негово прогласување за културно наследство од особено значење донесува Владата на РМ и за кои е предвиден посебен режим на заштита кој подразбира чување, почитување, одржување, негување и користење на доброто согласно неговата намена не секогаш се почитува. Музеите кои располагаат со збирки на културно наследство од особено значење спротивно на утврдените правила за размена и отстапување, отстапиле предмети на други музеи, со што се предизвикува нарушување на концепцијата на целосност на збирката, растурање на збирката, намалување на нејзиното значење во својата изворност, репрезентативност во својот вид, разновидност на содржините, функција, старост, зачуваност или друга типичност. Музеите во РМ во своите интерни акти предвиделе донесување на правилници и процедури за заштита на музејските предмети, во однос на физичката заштита, заштита од незаконски дејствија, вооружен судир и природни непогоди, и тие се донесени во 2014 година.
- Во однос на кадровската и техничката опременост на музеите, утврдивме дека имаат недостаток на стручен кадар и останат персонал, за ефикасно извршување на музејската дејност. За учество во финансирањето на проекти од национален интерес во културата - музејска дејност во делот за техничка опременост, ревизијата утврди дека во годините предмет на ревизија одобрените средства не обезбедуваат целосна реализација на програмата.
- Ефикасно извршување на музејската дејност во делот на евиденција и заштита на музејските предмети е обврска и одговорност на музеите. Со стручна, постојана и ефикасна контрола врз спроведување на законските и подзаконските акти во овој дел, ќе се постигне навремено преземање на мерки за евиденција, идентификација и заштита на музејските предмети. Со

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

3

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

ревизијата е утврдено дека во изминатиот период МК и УЗКН како надлежни институции за вршење надзор во музеите во поглед на извршување на музејската дејност во делот на евиденција и заштита на музејските предмети, имаат извршено вонредни инспекциски надзори во 2013 и 2014 година.

За надминување на констатираните состојби и подобрување на начинот на водење на музејската евиденција и заштита на музејските предмети, ревизијата даде препораки чие спроведување ќе придонесе за надминување на состојбите, ќе се обезбедат соодветни услови за чување, користење, стручно и научно проучување на музејските предмети, соодветни стручни кадри и технички средства, со што ќе се унапреди музејската дејност, зачувувањето на културното наследство и презентирањето на истото.

МК во соработка со УЗКН да ја преиспита Одлуката за утврдување на мрежата на националните установи од областа на културата притоа имајќи ги предвид законските и подзаконските акти за утврдување на институцијата НУ од областа на музејската дејност и да предложи на Владата на РМ определување НУ кои ќе ги задоволуваат пропишаните услови.

МК во соработка со музеите во РМ да ја преиспита состојбата со техничката опременост на музеите во однос на исполнување на основните услови кои треба да ги исполнуваат депоата, изложбените простори во кои се чуваат музејските предмети, да преземат мерки и активности со кои ќе се подобри кадровската и техничката опременост на музеите, а со тоа ќе се овозможи ефикасно извршување на музејската дејност.

Музеите во РМ да продолжат со воспоставување на електронски начин на водење на музејската евиденција и евидентирање на целокупниот музејски фонд со кој располагаат, редовно и целосно извршување на ревизија и попис на музејските предмети во функција на навремено преземање мерки за заштита, како и увид во бројот и видот на музејскиот фонд со кој располагаат.

Музеите во РМ и УЗКН да преземат конкретни мерки и активности за воведување на заштитна и друг вид на евиденција, заради идентификација и заштита на музејските предмети како културно наследство.

Вработените во музеите во РМ да ги почитуваат актите за заштита на музејските предмети со кои прецизно се утврдуваат правата и должностите на работниците задолжени за чување и ракување со музејскиот материјал и музејските предмети.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

4

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

НУ ЗЗСК и Музеј Прилеп како надлежна институција за заштита на недвижното културно наследство на територија на општина Крушево во соработка со министерството за култура и УЗКН, да преземат мерки за обезбедување на средства за санација на објектот Музеј на Илинденското востание и Крушевската Република во кој е сместена “Збирката на историски документи, фотографии, оружје, воена опрема и уметнички предмети” која согласно Одлуката на Владата на РМ е заштитена збирка од особено значење.

Одговорните лица во МК и УЗКН определени за надзор над извршување на обврските произлезени од законската регулатива за евиденција и заштита на музејските предмети, да преземат мерки и активности со кои ќе се обезбеди стручна, постојана и ефикасна контрола врз спроведувањето на законските и подзаконските акти во овој дел, со што ќе се постигне навремено преземање на мерки за евиденција, идентификација и заштита на музејските предмети.

Законските застапници на Министерството за култура, Управата за заштита на културното наследство, НУ Музеј на современата уметност и НУ Музеј Гевгелија во законски утврдениот рок доставија забелешки/известувања на Нацрт извештајот. По истекот на рокот, законскиот застапник на НУ Природонаучен музеј на Македонија достави сугестии и препораки. По разгледување на забелешките/известувањата дел од истите не се прифатени од причина што не се доставени нови докази кои би имале влијание на промена на констатираните состојби, а дел претставуваат известување за активностите кои ќе бидат преземени во иднина за надминување на состојбите. Забелешките за кои беа доставени нови докази кои за време на ревизијата не беа презентирани, се прифатени и соодветно се обелоденети во Конечниот извештај.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

5

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

I. ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ

1. Вовед

1.1. Целта на основните податоци е да дадат општи информации за состојбите и преземените мерки за евиденција и заштита на музејските предмети со цел да одговориме на клучното прашање “Дали со воспоставениот начин на водење на евиденцијата и преземените мерки за заштита на музејските предмети се постигнува ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство?” Прелиминарните истражувања беа насочени кон неколку области и тоа: Временска рамка за имплементација на законските и подзаконските акти во однос на водење на музејската евиденција; Преземени мерки за заштита на музејските предмети; кадровска и техничка опременост на музеите и Надзор и контрола на работењето на музејските установи.

Нашите истражувања покажаа дека за успешна и навремена евиденција и заштита на музејските предмети треба да се имплементираат законските и подзаконските акти со кои се регулира начинот на евиденција и заштита на музејските предмети, да се почитуваат пропишаните процедури за правата и обврските на вработените во музеите и УЗКН, соодветна кадровска и техничка опременост на музеите и надзор над работата на музеите.

1.2. Музејска дејност

Музејската дејност е дејност од јавен интерес. Музејска дејност вршат музеите и самостојните музејски збирки, како и галериите и галериските збирки доколку се регистрирани за вршење на музејска дејност.

Музеите ги врши следните работи и тоа:

- истражуваат, собираат, средуваат, стручно и научно обработуваат и проучуваат, заштитуваат, објавуваат и презентираат музејски материјал и музејски предмети;
- преку постојани изложбени поставки, повремени и подвижни изложби, предавања, семинари, работилници и практикуми, прикажување на филмови и други форми на дејствување ги запознаваат граѓаните со музејските предмети и едукативно делуваат за значењето на културното наследство и природата на РМ;
- обезбедуваат услови за користење и за научно и стручно проучување на музејските предмети;

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

6

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

- даваат иницијативи за донесување на прописи и мерки за унапредување на музејската дејност и стручно усовршување на музејските кадри;
- издаваат научни и стручни публикации, каталози, водичи и друг пропаганден материјал;
- водат влезна книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека на музејски предмети, каталог на музејски предмети и друг вид музејска евиденција и документација и
- вршат и други работи во областа на музејската дејност, согласно со закон.

1.3. Заштита на движното културно наследство

Културното наследство е темелна вредност на РМ што се заштитува во секакви околности. Културно наследство, во смисла на ЗЗКН¹, се материјалните и нематеријалните добра кои што, како израз или сведоштво на човековото творештво во минатото и сегашноста или како заеднички дела на човекот и природата, поради своите археолошки, етнолошки, историски, уметнички, архитектонски, урбанистички, амбиентални, технички, социолошки и други научни или културни вредности, својства, содржини или функции, имаат културно и историско значење и заради нивна заштита и користење се наоѓаат под правен режим согласно ЗЗКН и друг закон.

Културното наследство, според неговите својства може да биде: недвижно, движно и духовно. Предмет на нашата ревизија се музејските предмети кои спаѓаат во групата движно културно наследство.

Заштитата на културното наследство се остварува преку негова идентификација, валоризација, ревалоризација, категоризација, прогласување, регистрација и означување на културното наследство, негово чување, почитување, негување и одржување, конзервација, реставрација, реконструкција, дислокација и ревитализација, како и превенција и надзор, реституција, презентација, популаризација и секој друг облик на непосредно или посредно зачувување на културното наследство што се остварува во јавен интерес.

Заштитата на движното културно наследство се остварува и со ефикасно управување со ризиците на кои тоа е изложено, особено во поглед на нелегалните ископувања, криумчарењето, кражбите, присвојувањето и други противправни дејствија, како и во поглед на условите на чување, ракување, транспорт, изложување и др.

¹ Член 2 од ЗЗКН

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

2. Законска регулатива, подзаконски и интерни акти

При проучување на законската регулатива од областа на културата во која е регулирано водењето на музејската евиденција и документација и заштитата на музејските предмети, утврдено е дека следните законски и под законски акти ја регулираат оваа материја:

2.1. Законска регулатива

- Закон за културата (“Сл. весник на РМ” бр. 31/98.....61/15 година);
- Закон за музеите (“Сл. весник на РМ” бр. 66/04.....88/15 година);
- Закон за заштита на културно наследство (“Сл.весник на РМ” бр. 20/04.....24/15година);
- Закон за користење и располагање со стварите на државните органи (“Сл. весник на РМ” бр. 8/05.....52/15година);
- Закон за обезбедување на лица и имот (“Сл. весник на РМ” бр.80/99.....51/11 година) и
- Закон за сметководството на буџетите и буџетските корисници (“Сл. весник на РМ” бр. 61/02.....24/11 година).

2.2. Подзаконски акти

- Одлука за утврдување на мрежата на националните установи од областа на културата (“Сл. весник на РМ” број 84/03 година);
- Правилник за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација (“Сл. весник на РМ” број 72/06 година);
- Правилник за археолошки истражувања (“Сл. весник на РМ” број 111/05 година);
- Правилник за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција (“Сл. весник на РМ” број 72/06 година);
- Правилник за содржината и начинот на водење на заштитните евиденции на културното наследство и добрата за кои основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство, на дисперзираното и странското културно наследство, како и начинот на вршење на нивните ревизии (“Сл. весник на РМ” број 10/08 година);
- Правилник за национален регистар на културното наследство (“Сл. весник на РМ” број 25/05 година);
- Правилник за остварување на работите на безбедносна заштита на културното наследство и за образецот и начинот на издавање на легитимацијата на овластените службени лица за безбедност на културното наследство (“Сл. весник на РМ “ број 25/05 година);

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

8

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

- Правилник за валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство (“Сл. весник на РМ “број 111/05 и 130/13 година);
- Правилник за содржината и начинот на водење на Регистарот за потеклото на движното културно наследство што е предмет на трговија, начинот на вршење контрола над водење на регистарот и обрасците што се употребуваат (“Сл. весник на РМ “ број 11/10 и 47/14 година);
- Правилник за содржината и начинот на водење на националниот инвентар на заштитени добра во случај на вооружен судир (“Сл. весник на РМ “ број 25/05 година) и
- Правилник за сметководството на буџетите и буџетските корисници (“Сл. весник на РМ” број 28/03175/11 година).

2.3. Интерни акти

- Статут на националните и локалните установи од областа на музејската дејност ;
- Правилник за внатрешна организација и работа на Министерството за култура и националните и локалните установи од областа на музејската дејност ;
- Правилник за систематизација на Министерството за култура и националните и локалните установи од областа на музејската дејност и
- Правилници, протоколи, процедури и други интерни акти донесени од страна на музеите од областа на музејската дејност и заштитата на културното наследство.

3. Надлежни институции

Министерството за култура, УЗКН и музеите во РМ се надлежни за следење на остварувањето на музејската дејност и заштитата на музејските предмети.

3.1. Министерството за култура

Министерството за култура е надлежна институција за дејностите од областа на културата. Согласно организационата поставеност на Министерството, меѓу останатите сектори предвиден е Сектор за заштита на културното наследство во чии рамки е Одделението за музејска дејност и заштита на аудиовизуелни добра и Сектор за управен и инспекциски надзор. Работењето на овие два сектора се дел од нашите истражувања на темата предмет на ревизија.

- Одделението за музејска дејност и заштита на аудиовизуелни добра, покрај другите работи предвидени како задачи на ова одделение е и изработка на анализи, елаборати, програми и следење, проучување и истражување на состојбите во сите сегменти на музејската дејност, планирање,

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

9

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

програмирање и следење на остварувањето на финансиската и материјалната поткрепа, следење на состојбата и планирање на кадри од областа на музејската дејност, следење на професионално остварување на музејската дејност и друго.

- Во Секторот за управен и инспекциски надзор (СУИН) се вршат студиско-аналитички работи, што се однесуваат на управниот и инспекцискиот надзор над спроведувањето и примената на законските и на другите прописи во културата, како и контрола на наменско и законито користење на средствата доделени од Министерството за култура. Во рамките на секторот формирани се две одделнија и тоа: Одделение за инспекциски надзор и Одделение за управен надзор и контрола. Во Одделението за инспекциски надзор се врши инспекциски надзор од надлежност на Министерството, меѓу кои е и музејската дејност. Во Одделението за управен надзор и контрола се вршат студиско - аналитички и други работи за спроведување на управен надзор и контрола на наменско и законито користење на средствата доделени од Министерството за култура.

3.2. Управа за заштита на културното наследство

Управата за заштита на културното наследство е надлежна институција од областа на заштита на културното наследство, основана како орган во состав на Министерството за култура и има својство на правно лице. Истата во областа на заштита на културното наследство ги врши следните работи и тоа:

- води управни постапки, донесува управни акти и учествува во управни постапки поврзани со културното наследство и неговата заштита што го водат другите државни органи;
- ја следи и анализира состојбата на културното наследство и предлага мерки и активности за неговиот развој и заштита,
- води централна евиденција и посебни национални инвентари на културно наследство, врши класифицирање на културното наследство според Националната класификација и го води Националниот регистар на културното наследство;
- ги врши работите за безбедна заштита на културното наследство од физичко оштетување, заштита во случај на вооружен судир и природни непогоди и
- врши работи на инспекциски надзор над спроведување на прописите за заштита на културното наследство и други работи утврдени со ЗЗКН.

Според организационата поставеност УЗКН во својот состав има сектори и одделенија кои се задолжени за извршување на задачите од областа што е предмет

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

10

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

на нашата ревизија и тоа: Секторот за идентификација, заштита и користење на културното наследство во чиј состав е Одделението за движно културно наследство, Секторот за превенција и инспекциски надзор и Секторот за документација, меѓународна соработка и општи работи.

3.3. Музеи во Република Македонија

Согласно Законот за музеите, музејот е непрофитна установа од областа на културата². Според начинот на финансирање, националните музеи се единки корисници од втора линија кои се финансираат преку Министерството за култура, локалните музеи основани пред отпочнување на втората фаза на децентрализацијата на општините од 2007 година се финансираат преку блок дотации од МК преку општините на чија територија се наоѓаат, додека новооснованите музеи кои се основани од страна на општините по 2007 година, се финансираат од буџетот на општината на чија територија се наоѓаат.

Според основачот музеите може да бидат јавни установи (национални и локални) и приватни. Националните установи - музеи ги основа Владата на РМ, а локалните ги основаат општините.

Поблиско уредување во делот на основањето, раководењето, управувањето и финансирањето на музеите како национални и локални установи е утврдено со Законот за културата и со Законот за музеите.

Според видот на музејските предмети, музеите може да бидат археолошки, историски, етнологски, уметнички, технички, природно-научни, како и театарски, филмски, поштенски, воени и др.

Заради унапредување и координација на работењето на музеите се утврдуваат матични музеи. Во ЗМ кој е на сила од 2004 година, според видот на музејските предмети, за матични музеи се утврдуваат НУ Музеј на Македонија – Скопје и НУ Природнонаучен музеј на Македонија – Скопје. Со измените на законот во 2015³ година, како матични музеи освен наведените се утврдуваат и НУ Музеј на современата уметност – Скопје и НУ Археолошки музеј на Македонија – Скопје.

Во ЗЗКН⁴ е утврдено дека надлежна матична установа за заштита на културното наследство е Музејот на Македонија – Скопје. Со измените на ЗЗКН во 2014 година⁵

² Член 3 од Законот за музеите, објавен во “Сл. весник на РМ “ број 66/2004 година, во сила од 09.10.2004 година.

³ Закон за измена и дополнување на Законот за музеите објавен во “Сл. весник на РМ “ број 88/15, во сила од 05.06.2015 година.

⁴ Член 149 од ЗЗКН со примена од 01.01.2005 година.

⁵ Објавени во Сл. весник на РМ број 149/14, а во сила од 07.01.2015 година.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

како матични музеи во областа на заштита на културното наследство се утврдуваат и НУ Музеј на современата уметност – Скопје и НУ Археолошки музеј на Македонија – Скопје.

Матичните музеи според ЗМ освен музејската дејност опишана во точка 1.2. од овој извештај ги вршат и следните работи и тоа:

- организираат соработки меѓу музеите во РМ;
- ја координираат работата на музеите заради унапредување на дејноста;
- укажуваат потребна стручна помош;
- даваат мислење на министерот за исполнување на условите за почеток или престанок на работа на одредени музеи и
- утврдуваат постоење на услови за посебна заштита на странските музејски предмети кога за изложување на предметите се дава осигурување и други работи утврдени со закон.

Матичните музеи во однос на заштита на културното наследство согласно ЗЗКН ги извршуваат следните работи и тоа:

- вршат стручни работи на заштита на движното културно наследство од исклучително значење;
- водат матична евиденција за заштитените и движните добра за кои основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство;
- вршат стручна контрола на конзерваторските проекти изработени од надлежните национални установи за заштита во дејноста;
- вршат конзерваторски надзор над изведувањето работи на непосредна заштита од страна на надлежните национални установи за заштита во дејноста;
- ја координираат работата на установите за заштита во дејноста и им ја укажува потребната стручна помош;
- се грижат за унапредување на дејноста;
- се грижи за усовршување на стручните кадри во дејноста;
- поднесуваат предлози и даваат стручни мислења во случаите утврдени со овој закон и по барање на надлежните државни органи;
- вршат работи на централната лабораторија за физичко-хемиски и био-хемиски испитувања;
- вршат работи на централна информативно-документациска служба за движното културно наследство и
- други матични функции утврдени со закон.

Од податоците добиени од Одделението за музејска дејност при МК утврдивме дека во РМ постојат 22 НУ и 8 ЛУ кои извршуваат музејска дејност. Од националните установи 15 се основани во минатото, а во 2003 година со одлука на

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

12

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Владата го стекнале статусот на НУ⁶, додека другите 7 музејски установи се основани во период од 2007 – 2011 година⁷.

Како локални установи на територија на РМ се утврдени 8⁸ кои согласно законските акти се основаат од страна на локалната самоуправа. Освен овие музеи според податоците добиени од електронските истражувања ревизијата утврди

⁶ Со Одлука за утврдување на мрежата на националните установи од областа на културата (“Сл. весник на РМ “ број 84/03) како национални музејски установи се утврдени следните и тоа:

- НУ Музеј на Македонија- Скопје;
- НУ Природнонаучен музеј на Македонија –Скопје;
- НУ Музеј на современата уметност – Скопје;
- НУ Национална галерија на Македонија Скопје;
- НУ ЗЗСК и Музеј- Битола;
- НУ Музеј – Гевгелија;
- НУ Музеј на Западна Македонија во НОВ –Кичево;
- НУ Музеј- Куманово;
- НУ ЗЗСК и Музеј Охрид;
- НУЗЗСК и Музеј –Прилеп;
- НУ Музеј Д-р. Никола Незлобинаски –Струга;
- НУ ЗЗСК и Музеј - Струмица;
- НУ Музеј на тетовскиот крај – Тетово;
- НУ ЗЗСК и Музеј – Штип и
- НУ Историски музеј – Крушево;

⁷ Со одлуки на Владата на РМ во период од 2007 до 2011 година се основани следните музеи со статус на НУ и тоа:

- НУ Уметничка галерија -Тетово;
- НУ Музеј на албанската азбука – Битола;
- НУ Спомен куќа Мајка Тереза – Скопје;
- НУ Музеј на македонската борба за државност и самостојност - Скопје;
- НУ за управување со археолошкиот локалитет Стоби – Градско;
- НУ Археолошки музеј на Македонија Скопје и
- НУ Спомен куќа на Тодор Проески – Крушево.

⁸ Според податоците добиени од одделението за музејска дејност при МК дел од овие музеи и тоа:

- ЛУ Музеј на град Скопје;
- ЛУ Музеј на град Неготино;
- ЛУ Музеј на град Велес;
- ЛУ Музеј - галерија Кавадарци и
- ЛУ Народен музеј –Свети Николе и
- ЛУ Музеј на град Кратово

се финансираат од МК преку локалната самоуправа со блок дотации, а ЛУ Музеј на град Крива Паланка и локален археолошки и историски музеј “ Теракота“ – Веница се финансираат од страна на локалната самоуправа, а во МК конкурираат на конкурсите објавени за одредени проекти.

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

13

1. _____
2. _____
3. _____

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

дека во состав на други институции или во состав на локалната самоуправа постојат и други музеи како што се: Воениот музеј- Скопје ; Меморијалниот центар на холокаустот на Евреите во Македонија; Езерски музеј –Дојран; Нумизматичките збирки на Народната банка на РМ и Охридска банка, Етнолошкиот музеј – Радовиш, Музејот на виното Демир Капија, Музејот на град Берово и други.

Со ревизијата беа опфатени 16 музеи од кои 12 НУ и 4 ЛУ. Прегледот на опфатените музеи со ревизијата е **Прилог број 1** кон овој Извештај .

Од извршените истражувања во музеите кои беа предмет на ревизијата, утврдивме дека дел од НУ-музеи се организирани како НУ ЗЗСК и Музеј. Имено со стапување на сила на ЗЗКН и негова примена од 01.01.2005 година, НУ ЗЗСК и Музеј биле должни во рок од шест месеци да се преструктурираат и тоа: дел од установите, односно ЗЗСК да продолжат со работа како конзерваторски центри со надлежности на територијата утврдена во ЗЗКН, а дел што извршуваат музејска дејност да продолжат со работа како НУ – Музеј. До денот на ревизијата оваа реорганизација не е направена и истите продолжуваат со работа како НУ ЗЗСК и Музеј.⁹

⁹ На територија на РМ не се реорганизирани следните музеи и тоа:

- НУ ЗЗСК и Музеј - Охрид;
- НУ ЗЗСК и Музеј - Битола;
- НУ ЗЗСК и Музеј –Прилеп;
- НУ ЗЗСК и Музеј –Штип и
- НУ ЗЗСК и Музеј – Струмица.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

14

II. ЦЕЛИ, ОПФАТ И МЕТОДОЛОГИЈА НА РЕВИЗИЈА

1. Цели на ревизијата

1.1. Ревизијата на успешност е спроведена со цел да даде придонес во подобрување на извршувањето на музејската дејност и заштитата на музејските предмети, преку оценка на степенот на преземени мерки кои надлежните субјекти ги преземаат со цел подобрување на квалитетот на извршување на музејската дејност.

Од прелиминарните истражувања кои ги извршивме за потребите на ревизијата произлегоа повеќе подрачја кои покажаа претпоставени или докажани ризици и кои беа основа за вршење на ревизијата на успешност. Нашата ревизија ја насочивме кон откриените ризични подрачја како и кон прашања поврзани со активноста.

По спроведеното прелиминарно истражување оценивме дека со продолжување на ревизијата на успешност ќе се постигне подобрување во извршувањето на музејската дејност во делот на евиденција и заштита на музејските предмети. Со препораките кои ќе произлезат од оваа ревизија на успешност, ревизијата ќе има додадена вредност, а која ќе биде од општ интерес.

Резултатите од ревизијата се презентирани во извештајот на ДЗР. Со извештајот надлежните институции ќе се информираат за степенот на преземените мерки во делот на евиденција и заштита на музејските предмети.

1.2. Ревизијата на успешност е извршена согласно Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија за 2015 година на тема: - **“Начин на водење на музејска евиденција во националните и локалните установи и заштита на музејските предмети”**, со цел да дадеме одговор на прашањето **“Дали со воспоставениот начин на водење на евиденцијата и преземените мерки за заштита на музејските предмети се постигнува ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство?”**

1.3. Со ревизијата на успешност како значајни области и ризици ги утврдивме следните:

- Временска рамка на имплементација на законските и подзаконските акти во однос на водење на музејската евиденција;

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

- Преземени мерки за заштита на музејските предмети;
- Кадровска и техничка опременост на музеите и
- Надзор и контрола на работењето на музејските установи.

2. Опфат на ревизија

2.1. Со ревизијата на успешност беа опфатени следните субјекти и тоа:

- Министерство за култура;
- Управа за заштита на културно наследство и
- Национални и локални музеи во Македонија, наведени во Прегледот - Прилог број 1 кон овој Извештај.

2.2. Со ревизијата на успешност го опфативме период од 2012 до 2014 година, а дадени се состојби кои се случиле и претходно и последователно.

2.3. При спроведување на ревизијата на успешност имавме ограничување на обемот на ревизија во делот на музејската евиденција и документација и тоа:

- во Музејот на Македонија во делот на увид во дел од музејска евиденција и документација за археолошките предмети, поради одземање на истата од страна на надлежни институции за вршење прогон и
- во Музејот Куманово поради исклучување на струјата за неплатени сметки, ревизијата не беше во можност да изврши тестирање на музејските материјали и предмети евидентирани во електронската евиденција.

3. Методологија

3.1. Ревизијата на успешност е извршена во согласност со стандардите за државна ревизија на Меѓународната организација на ВРИ (ИНТОСАИ) кои се пропишани за примена во РМ при вршењето на државната ревизија.

3.2. Ревизијата на успешност е независно испитување на ефикасноста и ефективноста на владините активности, програми или организации, со оправдана почит кон економијата и целта која води кон подобрувања.

3.3. Оваа ревизијата на успешност преставува објективна и систематска проверка на докази со цел обезбедување на независна проценка на степенот на преземени мерки и активности за начин на водење на евиденцијата и преземените мерки за заштита на музејските предмети како дел од културното наследство на РМ.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

16

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

3.4. Заклучоците од оваа ревизија на успешност ќе придонесат за подобрување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство, преку активностите кои ќе ги преземат надлежните институции кои имаат одговорност, односно иницирање на корективни/идни дејствија содржани во препораките, произлезени од оваа ревизија на успешност.

3.5. Кај оваа ревизија на успешност го следевме комбинираниот пристап насочен кон резултатите и проблемски ориентираниот пристап. Со следењето на пристапот ориентиран кон резултатите се фокусиравме да утврдиме дали со имплементација на законските и подзаконските акти за евиденција и заштита на музејските предмети е постигнато ефективно извршување на музејската дејност, а со следење на проблемски ориентиран пристап ќе ги провериме, потврдиме и ќе ги анализираме причините за одредени проблеми или отстапувања од критериумите.

3.6. Со цел добивање на релевантни и доволни ревизорски докази кои водат кон ревизорските наоди, заклучоци и препораки ги користевме техниките на ревизија на успешност и тоа:

- проверка на документација;
- разговори/интервјуа;
- анализа на податоци и
- физичко набљудување/фотографирање.

Примената на наведените техники е со цел да се добијат основни податоци за предметот на ревизијата, солидни информации кои ќе претставуваат основ за понатамошно истражување и добивање докази преку набљудување и фотографирање.

3.7. Ревизијата на успешност е извршена во периодот од 16.03.2015 до 31.07.2015 година. Периодот кој беше опфатен со ревизијата на успешност е 2012 – 2014 година, од тим на Државниот завод за ревизија.

3.8. Резултатите од спроведената ревизија на успешност беа презентирани на завршен состанок на ден 24.08 2015 година.

3.9. Прелиминарните истражувања беа насочени кон повеќе области заради стекнување информации за давање оценка на имплементација на законските и под законските акти во однос на водење на музејска евиденција и заштита на музејските предмети, кадровската и техничката опременост на надлежните институции и надзор над извршувањето на задачите од страна на музеите. Од заклучоците кои произлегоа од

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

17

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

прелиминарните истражувања, оценивме за потребно да ја спроведеме ревизијата на успешност.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

18

III. РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

1. Временска рамка на имплементација на законските и подзаконските акти во однос на водење на музејската евиденција

Во рамките на ризичната област која третира прашања поврзани со временската рамка на имплементација на законските и подзаконските акти во однос на водење на музејската евиденција, ревизијата имаше за цел да даде одговор на повеќе прашања поврзани со усогласеност на воспоставената музејска евиденција со условите утврдени со подзаконските акти, воспоставување на електронска музејска евиденција со соодветна компјутерска програма, навремено евидентирање на музејските предмети во инвентарните книги, редовно извршување на ревизија и попис на музејските предмети, исполнување на стандардите на музеите за определување на видот на музеите, како и сместување и чување на музејските предмети и музејската документација.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби:

1.1. Целосност, навременост и соодветност на музејската евиденција

1.1.1. Музеите се должни да водат основна музејска евиденција и документација¹⁰ која содржи влезна книга, книга на инвентар, излезна книга, книга на изложби, картотека на музејски предмети, каталог на музејски предмети и дополнителна музејска евиденција.¹¹ Формата, содржината и начинот на водење на музејската евиденција е пропишана со Правилникот за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција и музејска документација.¹²

Музејската евиденција треба да се води во електронски облик преку соодветна компјутерска програма и содржина на записот пропишана со цитираниот

¹⁰ Член 20 од Законот за музеите (“Сл. весник на РМ “ број 66/04.....88/15);

¹¹ Дополнителната музејска евиденција согласно член 17 од Правилникот не е задолжителна и истата се состои од следните книги и тоа:

- Книга за чување на музејските материјали и музејските предмети што не се сопственост на музејот;
- Книга на аудиовизуелни збирки;
- Книга за стручната и научната работа и
- Книга за издавачка дејност.

¹² Правилникот е објавен во “ Сл. весник на РМ “ број 12/06.

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

Правилник. Обврската за воспоставување на музејската евиденција во електронски облик е пропишана да се води од 20.06.2006 година. Со ревизијата кај музеите кои беа опфатени во ова истражување ревизијата ги констатира следните состојби и тоа:

- електронскиот начин на водење на музејската евиденција во музеите предмет на нашите истражување е воспоставен во 2014 година, со исклучок на Природонаучен музеј на Македонија, каде не е воспоставена електронска музејска евиденција. Во Природонаучниот музеј, музејската евиденција се води рачно и тоа секое одделение согласно видот на музејскиот предмет, води посебна влезна и посебна инвентарна книга. Рачната евиденција се води согласно законските прописи кои биле на сила до донесување на цитираниот Правилник. Во НУ Историски музеј Крушево до 2014 година воопшто не е воведена музејска евиденција ниту рачно ниту во електронски облик. По извршениот инспекциски надзор од страна на МК, во 2014 година е започнато воведување на електронска евиденција, односно нејзиното воспоставување е во тек. Во музејот Неготино набавена е соодветна софтверска програма за водење на основната музејска евиденција, но истата се уште не е воспоставена;
- воспоставената електронската евиденција воведена во 2014 година кај дел од музеите се води во word, excel и access табели, наместо во соодветна компјутерска програма;
- во Музејот на Македонија не е извршена реинвентаризација на сите музејски предмети од збирките од областа на историјата, поради што музејските предмети не се евидентирани во електронската инвентарна книга. Музејот води повеќе влезни книги, односно во секој Оддел посебно, а во влезната книга се евидентирани и музејски предмети кои не се сопственост на НУ Музеј на Македонија. Во периодот на изготвување на Нацрт извештај довршена е реинвентаризацијата и отпочнато е со евидентирање на музејските предмети во електронската инвентарна книга со исклучок на една збирка поради обемноста на истата и непокриеност со стручно лице;
- во Музејот на Македонија за збирката „Ликовна уметност на 19 и 20 век, на ревизијата и беше презентирани Извештај од 27.02.2014 година според кој ликовната збирка на Кераца Висулчева која брои вкупно 932 дела од кои според исказите на вработените само 90 од делата се евидентирани во музејската евиденција, додека пак останатите дела поради имотно-правен спор со семејството на авторот, нивната сопственост не е утврдена и истите не се евидентирани ниту во Инвентарната книга ниту во Книгата за чување на музејските материјали и музејските предмети што не се во сопственост на Музејот;

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

20

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

- во дел од музеите Влезната книга на музејски материјал не е целосна, односно истата не ги содржи сите полиња предвидени со Правилникот, немаат воведено електронска Картотека на музејските предмети, Каталог на музејски предмети и Книга на изложби или истите се нецелосни;
- за НУ Археолошки музеј на Македонија основан со Одлука на Влада во 2010 година, а запишан во Централниот регистар во 2012 година, музејскиот фонд за археолошките предмети е преземен од НУ Музеј на Македонија. За преземањето на археолошките предмети на ревизијата и се презентирани Записници од МВР. Владата на РМ нема донесено Одлука за давање на движни ствари за користење од еден државен органи на друг државен орган;
- новите инвентарни броеви не се прикачени на музејските предмети, или не е извршено соодветно означување на инвентарните броеви со кирилични букви и арапски броеви кои го означуваат скратеното име на музејот, збирката и кратенки согласно природата на материјалот;
- од извршениот увид во рачно водената музејска евиденција, која се водела до стапување на сила на Правилникот може да се констатира дека истата се водела неажурно, односно, евидентирањето на музејските материјали/предмети најчесто се вршело периодично а не во континуитет, за што говорат и Записниците од извршениот инспекциски надзор од страна на Секторот за инспекциски надзор при Министерството за култура.

За подобро согледување на состојбите во однос на водењето на музејската евиденција во музеите кои беа опфатени со ревизијата, сочинет е Преглед кој е **Прилог број 1** кон овој Извештај.

Од сето горе наведено се констатира дека музеите во РМ ненавремено ја имплементирале законската регулатива во однос на електронски начин на водење на музејската евиденција, а дел од нив воопшто не ја имплементирале. Ненавременото и нецелосното воведување на музејската евиденција во музеите во Македонија создава ризик од немање увид во музејскиот фонд на музеите и неможност за квалитетно извршување на музејската дејност во делот на евиденција, средување, стручно и научно обработување и презентирање на музејските предмети.

1.1.2. Музејската документација содржи податоци за музејските предмети кои се користат за нивната стручна обработка, идентификација, начинот и состојбата во која се прибавени, настанати промени, процесите на обработка и друго. Стручната обработка на музејскиот материјал се врши во рок од една година од денот на неговото запишување во влезната книга до денот на неговото евидентирање во инвентарната книга, а со измените на ЗМ од

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

21

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

05.06.2015 година рокот е променет на две години. Стручната обработка на музејскиот материјал од областа на природата се врши во рок од три години од денот на неговото запишување во влезната книга до денот на неговото евидентирање во инвентарната книга.

Со извршената ревизија е утврдена следната состојба:

- во дел од музеите во Влезната книга или Книгата на инвентар во полето за “дата на евидентирање на музејски материјал или музејски предмет“ е впишан датумот на воведување во електронската евиденција, а полето предвидено за инвентарен број не се пополнува, поради што ревизијата не може да утврди кога и дали навремено е обработен музејскиот материјал (Прилеп, Охрид, Велес и Кавадарци);
- од извршениот увид во електронската евиденција, во НУ Музејот на Македонија, ревизијата констатираше дека дел од музејските материјали кои биле набавени уште во 1971 година, се стручно обработени и евидентирани во инвентарната книга дури во 2006 година;
- во ЛУ Музејот на Град Скопје од увидот извршен во рачно водената музејска евиденција и разговорот со вработените кустоси по археологија, ревизијата доби сознанија дека до моментот на започнување со водење на електронската евиденција, во влезната и инвентарната книга не биле заведени вкупно 92.853 музејски материјали, односно истите не биле ниту обработени;
- во НУ Природонаучен музеј утврдена е состојба на фосилен материјал кој не е обработен повеќе од 10 години, односно не е обработен во законски предвидениот рок од три години. Причина за ваквата состојба е повеќегодишното отсуство на стручни лица: кустос- палеонтолог и музејски техничар во Одделението за Минералологија и Палеонтологија. Со пополнувањето на упразнетото место кустос- палеонтолог, кое е пополнето во 2014 година се создадени услови за надминување на утврдената состојба.

Ревизијата утврди дека музејскиот материјал набавен од страна на музеите не е навремено истражен, стручно и научно обработен и навремено не е утврдено дали истиот поради своите вредности, својства, содржини или функции има културно, научно, историско и природно значење, може да претставува музејски предмет и да биде евидентиран во Книгата на инвентар.

Ненавремената обработка на музејскиот материјал и негова идентификација како музејски предмет не е во согласност со одредбите на член 21 став 5 од Законот за музеите и има за последица ненавремено преземање мерки за идентификација на музејскиот материјал и навремено преземање на мерки за негова заштита.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

22

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

1.1.3. Од извршениот увид во законските и подзаконските акти кои ја регулираат музејската дејност, ревизијата утврди одредени слабости кои имаат влијание на ефикасно извршување на истата и тоа:

- во Законот за заштита на културното наследство не е утврден временскиот период во кој движните археолошки наоди пронајдени со археолошките истражувања треба да се предадат на јавната музејска установа во случај кога истата е носител на дозволата за археолошки истражувања;
- во Законот за музеите и Правилникот за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција и музејска документација, не е утврден временскиот рок од моментот на влез (набавка) на музејскиот материјал во музејот до негово евидентирање во Влезната книга, поради што често музејскиот материјал не се евидентира во Влезната книга подолг временски период;
- во Законот за музеите и цитираниот Правилник, не е утврдена обврската за водење на една Влезна книга, како што тоа е случај со Книгата на инвентар на музејски предмети¹³;
- според Правилникот¹⁴, во Влезната книга се запишува и инвентарниот број на предметот од Книгата на инвентар. Доколку до моментот на евидентирање во Книгата на инвентар, се направат исписи од Влезната книга и истите се укоричат, внесувањето на инвентарниот број во Влезната книга, единствено е возможно со рачно запишување. Поради тоа, поприватливо решение е, наместо во Влезната книга да се запишува инвентарниот број, во Книгата на инвентар да се запишува редниот број од Влезната книга со што ќе се обезбеди поврзување помеѓу музејските материјали и музејските предмети;
- согласно член 2 став 2 и член 3 од Правилникот, од сите записи од електронската музејска евиденција се прават исписи и истите се укоричуваат на начин утврден со Правилникот. Од друга страна, согласно член 9 од Правилникот кој се однесува на податоците кои ги содржи Книгата на инвентар, во точка 4, подточка 4.11- историја на движењето, се бараат податоци за дата на излез на предметот, причина за излез и слично, кои се веќе содржани во Излезната книга. Имајќи предвид дека овие податоци се константно променливи и истите не може да бидат запишани, доколку

¹³ во член 8 став 3 од Правилникот е предвидена обврска секој музеј да води само една книга на инвентар.

¹⁴ Член 7 став 1 точка 7

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

Книгата на инвентар е отпечатена и укоричена пред самиот музејски предмет да излезе од институцијата, како најдобро решение е овие податоци да не се бараат во Книгата на инвентар;

- согласно член 12 од Правилникот, во излезната книга се евидентираат музејски материјали и музејски предмети кои излегуваат од музејот по различни основи. Во член 13, предвиден е податок само за инвентарен број, односно доколку од музејот излезе некој музејски материјал со цел негова обработка, истражување и слично, истиот не може да биде евидентиран во Излезната книга, бидејќи во истата не е предвиден податок за реден број на музејскиот материјал од Влезната книга. Поради овие причини потребно е во Излезната книга да се предвиди и податок за редниот број од Влезната книга;
- согласно член 15 став 2 од Правилникот за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција и музејска документација, во Картотеката на музејски предмети податоците се запишуваат со машинска техника, рачно или електронски, додека пак во член 2 се бара евиденцијата да се води електронски. Поради наведеното потребно е да се изврши усогласување на Правилникот и
- согласно член 9 од Правилникот, кој се однесува на податоците кои ги содржи Книгата на инвентар, во точка 3, подточка 3.3.16, се бара податок за теренскиот инвентарен број на музејскиот предмет. Доколку се земе предвид хронологијата на движењето на движните археолошки наоди, истите најпрво се евидентираат во Влезната книга, поради што поприфатливо е податокот за теренскиот инвентарен број да се содржи во Влезната книга, со што ќе се обезбеди врска помеѓу теренската и музејската документација уште при првиот влез на движниот археолошки наод во музејот.

1.1.4. Во период од 2007 година до денот на вршење на ревизијата, УЗКН чија дејност е да го заштитува културното наследство¹⁵, во соработка со музеите во РМ врши капитални археолошки истражувања, при што голем дел од

¹⁵Согласно одредбите на член 144 и 145 од ЗЗКН, Управата за заштита на културното наследство е основана со цел вршење на управните, стручните и другите работи од областа на заштитата на културното наследство, односно ја следи и анализира состојбата на културното наследство и предлага мерки за остварување, развој и унапредување на заштитата на културното наследство, врши работи од инспекциски надзор на спроведување на прописите од областа на заштита на културното наследство, управува со културното наследство во државна сопственост и други мерки и активности утврдени со закон.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

движните наоди, ниту се обработени, ниту се евидентирани во инвентарните книги на музеите.

Капиталните проекти за археолошки истражувања на просторот на повеќе локалитети низ Македонија се дел од Програмата за интензивни археолошки истражувања на значајни локалитети во РМ. УЗКН заедно со музеите на чија територија се извршуваат археолошките истражувања се јавува во улога на носител на работите, а воедно и како контролор за извршување на археолошките истражувања за недвижните и движните наоди.¹⁶ Со ревизијата е утврдено следното:

- за реализација на Проектот “Возобновување на Св. Климентовиот универзитет на Плаошник во Охрид” во неколку фази се обезбедени средства од Буџетот на РМ преку УЗКН. Ревизијата изврши теренски увид на локалитетот и увид во документацијата за годините од 2007 - 2014 година. За реализација на проектот УЗКН секоја година склучува договор со ЗЗКС и Музеј Охрид и има издадено дозволи за систематски археолошки истражувања. За реализација на овој проект заклучно со 2014 година вкупно се потрошени 490.640 илјади денари, од кои 305.511 илјади денари се за реализација на систематски археолошки истражувања додека останатите 185.130 илјади денари се за изградба на Светиклиментовиот универзитет. Во договорите кои се склучувани со УЗКН не е предвидена висината на средствата кои се обезбедени од Буџетот на РМ. Од аспект на почитување на одредбите во Правилникот за археолошките истражување, утврдивме дека за истражувањата на овој проект се води комплетна дескриптивна, техничка, фото и видео документација со сите елементи. Со увид во теренскиот инвентарен дневник на движни археолошки наоди утврдивме дека за периодот од 2007 до 2014 година од овој локалитет инвентарирани се вкупно 64.765 предмети, кои не се евидентирани во основната музејската евиденција на ЗЗКС и Музеј Охрид;
- за реализација на Проектот за систематски археолошки истражувања „Киклопски сидини кај Св. Еразмо,, обезбедени се средства од Буџетот на РМ преку УЗКН. Носител на проектот е НУ ЗЗСК и Музеј – Охрид. Истиот се реализира во период од 4 години (2008, 2009, 2010, 2011 година) за што се одобрени вкупно 7.532.илјади денари. Склучени се договори помеѓу ЗЗСК и Музејот Охрид и УЗКН врз основа на кои договори се издадени дозволи за

¹⁶Ваквата улога на Управата која има задача да извршува и воедно да ја контролира работата за археолошките истражувања не е во согласност со основните цели за остварување на заштитата на културното наследство, односно кој е надлежен за следење на состојбите за заштита на културното наследство се јавува во улог а на извршител на работите.

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

археолошки истражувања. Од увидот во теренската документација, ревизијата констатираше дека истата уредно се води во согласност со Правилникот за археолошки истражувања. Од теренските дневници може да се констатира дека археолошките истражувања се извршувале во рамките на дозволеният период согласно Дозволите за археолошки истражувања. Од аспект на водењето на музејската евиденција, а од увидот извршен во теренските инвентарни книги, ревизијата констатираше дека од проектот „Киклопски сидини кај Св.Еразмо,“ во период од 4 години пронајдени се вкупно 1.313 движни наоди, кои иако се уредно евидентирани и исцртани во теренската документација, истите не се евидентирани ниту во старата рачна музејска евиденција, ниту во електронската музејска евиденција и не е доставен извештај за реализација на овој проект до УЗКН;

- за реализација на проектот систематски археолошки истражувања на археолошкиот локалитет Скопска Тврдина Кале на ревизијата и се презентирани договори за 2009 и 2010 година склучени помеѓу УЗКН и Музејот на Град Скопје. Носител на дозволата за археолошките истражувања е Музејот на Град Скопје. За реализација на проектот помеѓу Музејот на Град Скопје и стручниот раководител на истражувањата¹⁷, склучен е договор за соработка за археолошки истражувања на локалитетот Кале во Скопје, со кој се регулираат обврските на Музејот како носител на дозволата за археолошките истражувања и обврските на Раководителот како непосреден реализатор на теренските активности. Во член 4 и 5 од Договорот е пропишано дека Музејот е должен да ги стави на располагање сите претходно побарани стручни лица според потребите на проектот и потребната административна и техничка инфраструктура, според претходно најавените тековни проекти. Според одредбите на член 6 од Договорот Музејот е должен по теренската обработка на движниот археолошки материјал да ги прими на чување, музејска грижа и третман теренски инвентарните предмети и студискиот материјал и да обезбеди услови за натамошна непречена научна обработка, претходно најавена од раководителот. Инвентарираниот движен материјал ќе биде внесен во музејската евиденција и документација (член 7 од Договорот), односно ќе добие статус на музејски предмет и за нивното понатамошно користење по изминување на утврдениот рок од 3 години за било какви цели одлучува

¹⁷Стручниот раководител е редовен професор на Филозофскиот факултет. Согласно одредбите на член 56 став 3, 4 и 5 од ЗЗКН со археолошките ископувања, може да раководи само лице со статус стручен раководител за археолошки истражувања, што во конкретниот случај лицето ги исполнува условите. УЗКН при издавање на дозволата за археолошките истражувања утврдува дали лицето кое се пријавило за стручен раководител ги исполнува условите утврдени во член 56 став 4.

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

музејот. Раководителот е должен заедно со движните наоди во Музејот да предаде и копија од теренскиот инвентар на движните наоди. До денот на ревизијата музејски предмети не се предадени на Музејот на Град Скопје од страна на раководителот на проектот, музејот нема документација или информација од која ќе се утврди состојбата на наодите од археолошките истражувања на Скопската Тврдина Кале. Музејот како носител на археолошките истражувања и стручниот раководител на археолошките истражувања не доставиле до УЗНК Извештај за извршените археолошки истражувања во рок од три месеци, примерок од документацијата во рок од една година и не ги објавиле резултатите од археолошките истражувања во рок од три години и

- на ден 16.10.2008 година склучен е договор помеѓу УЗКН и ЗЗСК и Музеј Прилеп за реализирање на археолошки истражувања и реставрација на локалитетот Св. Преображение во с.Зрзе. Со увид во документацијата и теренскиот увид на локалитетот утврдивме дека за реализација на овој проект средствата се обезбедени од Буџетот на РМ, преку УЗКН во висина од 74.860 илјади денари, од кои 2.616 илјади денари се наменети за археолошки истражувања, додека останатите 72.235 илјади денари се наменети за реставрација на конаците во манастирот Св. Преображение во с. Зрзе. Со увид во теренската документација од археолошките истражувања и музејската евиденција, утврдивме дека од овој локалитет имаме само 3 движни археолошки наоди и истите не се внесени во основната музејска евиденција. Со ова археолошко истражување отворено е недвижно културно наследство и тоа една базилика и пештерски коначи.

Не евидентирањето на движните археолошки наоди пронајдени со капиталните археолошки истражувања на територија на РМ има за последица нецелосна евиденција, немање увид во музејскиот фонд на музеите во чија надлежност се капиталните археолошките истражувања и неможност за квалитетно извршување на музејската дејност во делот на евиденција, средување, стручно и научно обработување и презентирање на музејските предмети.

Не евидентирањето на движните наоди од извршените археолошки истражувања не е во согласност со Правилникот за форма, содржина и начинот на водење на влезна книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и другите видови на музејска евиденција и музејска документација. Не поднесувањето на извештаи за извршените археолошки истражувања не е во согласност со член 59 став 3 од ЗЗКН.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

27

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

1.2. Ревизија на музејски предмети

1.2.1. Со член 21 од Законот за музеите, музеите се должни да вршат ревизија на музејските предмети најмалку на секои пет години, со цел да се утврди состојбата на музејските предмети и потребата за преземање на соодветни мерки за нивна ефикасна заштита. Начинот на вршење на ревизијата на музејските предмети се определува со статут или друг општ акт на музејот.

Од извршениот увид во документацијата на музеите кои беа опфатени со ревизијата, констатиравме дека во поголем дел од музеите во нивните интерни акти (статут) не е предвидена оваа законска обврска ниту е регулиран начинот на кој ќе се врши ревизијата на музејските предмети. Имајќи во предвид дека ЗМ е стапен на сила во 2004 година, во поголем дел од музеите првите ревизии се направени во 2013/2014 година со што во подолг временски периодот (од 10 години) не е вршена ревизија на музејските предмети. Ненавременото или воопшто не вршењето ревизија на музејските предмети создава ризик од не преземање на ефикасни и навремени мерки за заштита, како и создавање услови за отуѓување на културното наследство од особено значење во државна сопственост. Исто така утврдивме дека извршената ревизија е нецелосна, односно не се однесува на сите музејски збирки со кој располага музејот, ревизијата не е вршена на начин и постапка која ќе има за цел да ја утврди состојбата во која се наоѓаат музејските предмети и потребата за преземање на соодветни мерки за нивна ефикасна заштита, туку истата е поистоветена со физичко пребројување (физички попис) на музејските предмети кои се евидентирани во музејската евиденција. Причина за ваквата состојба е недоволната прецизност во Законот за музеите¹⁸ и непостоење на подзаконски акт со кој подетално ќе се регулира начинот и постапката за вршење на ревизија на музејските предмети. Со измените на Законот за музеите¹⁹ подетално е утврден видот, рокот и случаите на вршење на ревизијата, а начинот на кој ќе се врши ревизијата на музејските предмети го пропишува министерот, односно во наредниот период (шест месеци) ќе се донесе подзаконски акт со кој ќе се

¹⁸ Во член 21 од Законот за музеи е пропишано дека музеите се должни да вршат ревизија на музејските предмети. Со ревизијата се утврдува состојбата на музејските предмети и потребата за преземање на соодветни мерки за нивна ефикасна заштита, а начинот на кој истата ќе се врши се определува со статутот или друг општ акт на музејот, без подетално да се утврдат начинот и критериумите за вршење на ревизијата.

¹⁹ Измените на Законот за музеи се објавени во Сл. весник на РМ број 88/15 и се во сила од 05.06.15 година. Со измените на законот е предвидено ревизијата да се врши како редовна и вонредна. Редовната ревизија се врши на секои пет години, а вонредната ревизија се врши кога предметите се пренесуваат од еден во друг музеј и кога кустосот одговорен за музејската збирка ќе се прераспореде на друго работно место, или кога ќе му престане работниот однос.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

28

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

регулира оваа материја. За разлика од погоре наведената состојба, ревизијата утврди дека од ревидираните музеи кај НУ Природонаучен музеј, НУ Музеј на Современа уметност и НУ ЗЗКС и Музеј Струмица ревизијата на музејските предмети е навремена и целосна.

1.2.2. Дел од музеите при вршење ревизија на музејските предмети утврдиле дека одредени музејски предмети го изгубиле својството на музејски предмет и извршиле отпис на истите без да се почитуваат одредени процедури утврдени во законската регулатива, односно без постоење на соодветен акт за престанок на заштита²⁰, донесен од страна на УЗКН (НУ Музеј на тетовскиот крај, Музеј Куманово и ЛУ Музеј галерија Кавадарци).

1.3. Попис на музејски предмети

1.3.1. Со ревизијата е утврдено дека музеите не вршат попис на музејските предмети согласно законската регулатива за попис на средствата и обврските и усогласување на сметководствената со фактичката состојба утврдена со пописот. Според законската регулатива за материјално финансиско работење²¹, музеите се должни секоја година да вршат попис на средствата и изворите на средствата, вклучувајќи ги и музејските предмети. Исклучок од годишен попис се буџетските корисници кои вршат книжарска или библиотекарска дејност за нивните специфични средства (книги, документи, филмови, фотографии, архивска граѓа и сл.) можат да извршат попис во рок кој не е подолг од пет години²². Законодавецот во овој дел ја земал во предвид специфичноста на книжарска или библиотекарска дејност, а не ги земал предвид спецификите на музејската дејност и неможноста од утврдување на вредноста на музејските предмети заради нивно евидентирање во сметководствената евиденција. Со увид во документацијата која ја водат музеите е констатирано дека истите во сметководствената евиденција ги имаат евидентирани само ликовните дела и предметите набавени со откуп, додека музејските предмети добиени по пат на археолошки истражувања воопшто не се евидентирани во сметководствената евиденција, а законската регулатива за материјално финансиско работење не ги ослободува од обврската за попис. Од извршените разговори со стручните лица

²⁰Во член 22 од Законот за музеите е пропишано дека музејските предмети може да се отпишат од евиденција во инвентарната книга, врз основа на акт за престанок на заштитата, на начин и постапка пропишана со ЗЗКН. Во член 44 став 2 точка 2 од ЗЗКН е утврдено дека акт за престанок на заштита се донесува за недвижното и движното културно наследство кое е уништено неповратно.

²¹Закон за сметководство на буџетите и буџетските корисници (“Сл. весник на РМ “ број 61/02....24/11) и Правилникот за сметководството на буџетите и буџетските корисници (“ Сл. весник на РМ “ број 28/03....175/11);

²²Член 29 став 3 од Правилникот за сметководството на буџетите и буџетските корисници

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

29

1. _____
2. _____
3. _____

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

од областа на археологијата, како и сметководителите во музеите добивме сознанија дека музејските предмети бидејќи не може да им се процени вредноста, или истата може да се процени само на светски аукции за музејски предмети, имаат непроценета вредност и истите не е возможно сметководствено да се евидентираат. Од таа причина невозможно е нивно евидентирање во сметководствената евиденција согласно законската регулатива за материјално финансиско работење. Меѓутоа согласно законската регулатива за музејската евиденција може да се утврди со кој музејски фонд располагаат музеите, па од таму и можноста за вршење физички попис на музејските предмети и нивно споредување со музејскиот фонд евидентиран во музејската евиденција.

1.4. Стандарди за определување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејски предмети

1.4.1. Во однос на почитување на стандардите за видовите на музеите и за нивната работа, предвидени во подзаконските акти²³ донесени од страна на министерот за култура, го утврдивме следното:

- матичните музеи треба да имаат најмалку три музејски збирки прогласени за културно наследство од особено значење. Со увид во матичната евиденција во главната книга за движно културно наследство на УЗКН утврдивме дека Матичните музеи²⁴ не ги исполнуваат стандардите за музеите, односно немаат најмалку по три музејски збирки прогласени за културно наследство од особено значење;
- националните установи треба да имаат најмалку две музејски збирки прогласени за културно наследство од особено значење, а таков е случајот само во 6 НУ (Музеј Гевгелија, Музеј на Западна Македонија во НОВ Кичево, Национална галерија на Македонија, ЗЗСК и Музеј и галерија Битола, Историски музеј Крушево, ЗЗСК и Музеј Прилеп), додека во останатите 16 НУ во РМ овој стандард не е исполнет и
- општите локални музеи треба да имаат најмалку две музејски збирки прогласени за значајно културно наследство, а таков е случајот само со

²³Правилник за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација (“Сл. весник на РМ “ број 72/06

²⁴Во член 16 од Законот за музеите е пропишано дека според видот на музејски предмети за матични музеи се утврдуваат НУ Музеј на Македонија- Скопје и НУ Природно научен музеј на Македонија – Скопје. Со измените на Законот во 2015 година објавени во Сл. весник на РМ број 88/15 освен овие музеи, како матични музеи се утврдуваат НУ Музеј на современата уметност и НУ Археолошки музеј на Македонија.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Музеј на Град Скопје, додека во останатите 7 локални музеи овој услов не е исполнет.

Во Законот за музеите се одредени матичните музеи без да се определат условите кои треба да ги исполнуваат, туку се наведени само работите кои треба да ги вршат матичните музеи, а во Правилникот за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација²⁵ се наведени стандарди што музеите треба да ги исполнуваат за да добијат статус на матичен музеј, општ национален музеј или општ локален музеј.

1.4.2. Заради трајно одржување и користење на музејските предмети и музејската документација, музеите се должни предметите да ги чуваат во услови и со примена на современи и технички средства што обезбедуваат нивна комплексна и ефикасна заштита пропишани во Правилникот за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација. Во однос на почитување на овие стандардите за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација ја утврдивме следната состојба:

- просторот на музеите треба да е соодветен на условите за вршење на истражување, средување, стручно и научно обработување и проучување, чување, заштита и презентирање на музејските предмети. Ревизијата утврди дека кај ревидираните музеи просторот не е опремен со уреди кои обезбедуваат соодветни микроклиматски услови (во однос на температурата, влажноста и осветлувањето) со што утврдена е појава на влага и надминување на дозволената влажност на воздухот и осветлувањето. Голем дел од музеите не располагаат со соодветен изложбен простор опремен со опрема како витрини, постаменти, паноа и друга опрема, соодветна за видот на музејските предмети со кои располага музејот;
- во поглед на исполнување на стандардите за квадратурата за просторот за депо, квадратура на простор за конзерваторско -препараторска лабораторија, како и квадратурата за изложбениот простор, утврдивме дека поголем дел од музеите не го исполнуваат овој стандард, односно депоата се мали и не се опремени со опрема за сместување на музејските предмети соодветна на видот на музејските предмети со кој располага музејот. Исто така утврдивме дека дел од музеите не располагаат со конзерваторско препараторска лабораторија, а тие што имаат се соочуваат со дефицит на стручен кадар (конзерватори) и лабораториска опрема и

²⁵ Сл. весник на РМ број 72/06, а во сила од 20/07.2006 година.

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

- кај дел од музеите просториите не се опремени со алармни уреди за заштита од пожар и кражба, како и уреди за техничко запречување (набавени се само ПП апарати).

Причината за ваквата состојба е необезбедените финансиски средства за набавка на уреди кои обезбедуваат соодветни микроклиматски услови (во однос на температурата, влажноста и осветлувањето), соодветна опрема за сместување на музејските предмети, како и изведување на неопходни капитални вложувања во поставките и депоата кои не ги исполнуваат условите и стандардите предвидени во член 19 од Законот за музеите и член 3 и 4 од Правилникот за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација. Чувањето на музејските предмети и музејската документација во несоодветни микроклиматски услови влијае на оштетување на музејскиот материјал и музејските предмети со што не се обезбедува нивна комплексна и ефикасна заштита.

Во текот на 2014 година од страна на МК во соработка со институциите од областа на музејската дејност, изготвен е Акционен план за осовременување на музејските поставки и депоата. Истиот е усвоен од Владата на РМ, и им се укажува на надлежните музејски установи, во соработка со МК, да ги дефинираат проектите за воспоставување постојани поставки и за осовременување на депоата на музеите, во своите нацрт-програми за периодот 2015-2017 година, со цел нивна реализација, а за динамиката на реализацијата, на секои шест месеци да ја информираат Владата преку Министерството за култура.

Депо во ЛУ Музеј на град Скопје

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

32

Депо во НУ ЗЗСК и Музеј Прилеп

2. Преземени мерки за заштита на музејски предмети

Во рамките на ризичната област која третира прашања поврзани со заштита на музејските предмети ревизијата имаше за цел да даде одговор на прашањата поврзани со водењето на заштитната евиденција како еден од битните елементи за идентификација на културното наследство, преземените мерки за заштита на музејските предмети кои со акт за заштита се прогласени за културно наследство од особено значење, донесените општи акти за заштита на музејските предмети и заштита од незаконски дејствија, вооружен судир и природни непогоди.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби:

2.1. Заштитна евиденција како инструмент на заштита на културното наследство

2.1.1. Ефикасна заштита на движното културно наследство се извршува со идентификација на движното културно наследство. За таа цел предвидено е воспоставување на заштитна евиденција. Заштитната евиденција е составен дел на системот за заштита на културното наследство во секоја држава.

Заштитна евиденција е службена евиденција во областа на заштитата на културното наследство, воспоставена заради идентификација, следење на

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

33

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

состојбите или други потреби во врска со заштитените добра и добрата од културно и историско значење што заслужуваат да бидат ставени под заштита, особено во поглед на нивните вредности, значење, својства, содржини, функција, старост, бројност, распространетост, припадност, истраженост, документираност, загроеност, обезбеденост, достапност, презентираност и слично.²⁶

Обврската за воспоставување на заштитна евиденција е утврдена со стапување во сила на Законот за заштита на културното наследство²⁷. Иако со донесувањето на Законот обврската за донесување на подзаконските акти меѓу кои и Правилникот за содржината и начинот на водење на заштитните евиденции на културното наследство и добрата за кои основно се претпоставува дека претставуваат културно наследство, на дисперзираното и странското културно наследство, како и начинот на вршење на нивните ревизии е во рок од осум месеци од денот на стапувањето на сила, истиот е донесен во 2008 година²⁸. Заштитната евиденција се состои од основна евиденција²⁹ за чие водење се задолжени јавните установи за заштита (музеите), матична евиденција³⁰ која ја водат надлежните матични музеи, централна евиденција и посебна евиденција³¹ која согласно ратификуваните меѓународни договори ја води УЗКН.

Со ревизијата се извршени истражувања во прелиминарна и фаза на извршување во Управата за заштита на културното наследство, Музејот на Македонија, Музеј на Современата уметност и Природонаучниот музеј како матични музеи и четиринаесет музејски установи наведени во Прегледот (Прилог број 1), со кои е констатирано дека заштитната евиденција не е воспоставена во ниту една од

²⁶Член 2 од Правилникот за содржината и начинот на водење на заштитните евиденции на културното наследство и добрата за кои основно се претпоставува дека претставуваат културно наследство, на дисперзираното и странското културно наследство, како и начинот на вршење на нивните ревизии (“Сл. весник на РМ” број 10/08)

²⁷ Во сила од 27.03.2004 година, а во примена од 01.01.2005 година.

²⁸ “Сл. весник на РМ” број 10/08, во сила од 29.01.2008 година.

²⁹Основната евиденција според пропишаниот Правилник ја сочинуваат Општиот инвентар на недвижни добра од културно и историско значење, Општ инвентар на движни добра од културно историско значење и Општ инвентар на нематеријални добра од културно историско значење;

³⁰Податоците во матичната евиденција и централната евиденција се преземаат од податоците утврдени во основната евиденција;

³¹Посебната евиденција ја сочинуваат и тоа: Список на национално културно наследство чиј извоз е забранет, Национален инвентар на заштитени добра под режим на дозвола за извоз, Национален инвентар на дисперзирано културно наследство, Примарна листа на културно наследство од светско значење, Национална репрезентативна листа на нематеријално културно наследство, национален инвентар на заштитени добра во случај на вооружен судир и Национална листа на колекционери и приватни збирки;

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

наведените институции, со исклучок на четири музеи³² кои во 2014 и 2015 година делумно отпочнале воведување на оваа евиденција.

Природонаучниот музеј на Македонија не подлежи на обврската за водење на заштитна евиденција. Музејските предмети во Природонаучниот музеј претставуваат природно наследство кои со Законот за заштита на културното наследство во делот кој се однесува на видовите и категориите на културно наследство, не се земени предвид.

Не воспоставувањето на заштитната евиденција има за последица недоволна идентификација на културното наследство во кое спаѓаат и музејските предмети, во поглед на нивните вредности, значење, својства, содржини, функција, старост, репрезентативност, припадност, истраженост, неможност од следење на состојбата, благовремено планирање и преземање на мерки за заштита од незаконски дејствија, спасување во случај на загрозеност, конзерваторско реставраторска заштита и други мерки со кои се обезбедува заштитата на културното наследство. Освен тоа со не воведувањето на посебната евиденција како дел од заштитната евиденција од страна на УЗКН, се создава можност од немање увид во списокот на национално културно наследство чиј извоз е забранет, национален инвентар на заштитени добра под режим на дозвола за извоз, национален инвентар на дисперзирано културно наследство, национален инвентар на заштитени добра во случај на вооружен судир, како и национална листа на колекционери и приватни збирки.

2.1.2. Освен заштитната евиденција во функција на идентификација, следење на состојбите или други потреби во врска со заштитените добра, како контролна мерка за заштита на движното културно наследство предвидено е водење на Регистар за потеклото на движното културно наследство, другите антиквитети, уметнички предмети и предмети на колекции. Водењето на овој регистар е во функција на контрола на трговијата со заштитените движни добра и другите антиквитети, уметнички предмети или предмети на колекции.

Една од мерките за заштита на движното културно наследство е преземање на контролни мерки при откуп или друг начин на прибавување на движното културно наследство, како и контрола на трговијата со движното културно наследство. За таа цел пропишано е дека за движното културно наследство, антиквитети, уметнички или други предмети на колекции кои се предмет на трговија треба да се води Регистар за потеклото на движното културно наследство што е предмет на трговија³³. Регистарот за потекло на предметите го води

³² Во музеите во Струмица, Гевгелија, Охрид и Прилеп

³³ Водењето на Регистарот за потекло на движното културно наследство што е предмет на трговија е пропишан во одредбите на член 94 од ЗЗКН, а содржината и начинот на водење

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

трговецот со движно културно наследство, другите антиквитети, уметнички предмети и предмети на колекции. Истиот има обврска за секој набавен предмет пред неговото пуштање во продажба да ја извести надлежната јавна установа за заштита на културното наследство³⁴. За извршената продажба на предметите трговецот е должен еднаш месечно да достави извештај до установата за заштита на културното наследство. Контролата за водење на пропишаниот регистар го врши УЗКН со:

- увид во уредноста на водењето на регистарот, што подразбира евидентирање на секој предмет со сите податоци;
- увид во затекнатите предмети кај трговецот, утврдување на нивната евидентираност во регистарот и утврдување на исправноста на заведените податоци за овие предмети во регистарот;
- увид во документацијата за сопственоста на предметите од претходниот имател (купопродажен договор или изјава за сопственоста) и
- увид во исправата за сопственоста на предметите издадени од трговецот за секој продаден предмет.

Од извршените истражувања е утврдено дека ниту музеите, ниту УЗКН имаат увид каде и колку трговци има со вакви предмети, дали истите водат евиденција, дали продаваат предмети за кои има основни претпоставки дека потекнуваат од недозволени археолошки ископувања, кражби, недозволен увоз и други противправни дејствија. Со немањето увид во бројот и видот на трговци кои се занимаваат со трговија на културно наследство не може да се воспостави контрола на трговијата со заштитените движни добра и другите антиквитети, уметнички предмети или предмети на колекции.

2.2. Преземени мерки за заштита на музејските предмети кои со акт за заштита се прогласени за културно наследство од особено значење

2.2.1. Во РМ за културното наследство се води Национален регистар³⁵ на културното наследство. Како дел од овој регистар е и движното наследство во кое

на истиот подетално е утврден со Правилникот за содржината и начинот на водење на регистарот за потеклото на движното културно наследство што е предмет на трговија, начинот на вршење контрола над водењето на регистарот и обрасците што се употребуваат (“Сл. весник на РМ “ број 11/10).

³⁴Согласно одредбите на член 149 од Законот за заштита на културното наследство установи за заштита на културното наследство се музејските установи на подрачјата за кои се основани и матичните музејски установи за подрачјата за кои не е основана музејска установа.

³⁵ Националниот регистар за културно наследство е пропишан со одредбите на член 45 од ЗЗКН, а неговата содржина, начинот на водење и чувањето, користењето на податоците и

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

36

1. _____
2. _____
3. _____

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

спаѓаат и музејските предмети кои се предмет на нашите истражувања. Културното наследство се категоризира³⁶ како културно наследство од особено значење и значајно културно наследство. Културното наследство од особено значење може да биде од исклучително значење и од големо значење.

Културно наследство од исклучително значење е секое добро кое што има највисоко национално значење и универзални вредности за човештвото и неговата историја, култура, уметност, наука или технички прогрес. Истото треба да претставува единствено уметничко остварување, исклучително редок примерок или најкарактеристичен пример за одреден вид на творештво од периодот од кој потекнува, да има значително влијание врз развојот на културата, уметноста, науката, техниката и да претставува сведоштво за идеи, верувања, значајни настани или истакнати личности што имале пресудно значење во општеството.

Културно наследство од големо значење е секое добро што има големо значење за националната историја, култура, уметност, наука или технички развој, претставува сведоштво од поширок интерес за проучување на општествени појави, се истакнува со својата изворност, репрезентативност во својот вид, облик, изглед, функција, старост, зачуваност, содржи елементи од големо културно историско значење и е поврзано со значајни настани и истакнати личности од националната историја и култура.

Во значајното културно наследство се категоризира секое добро кое не спаѓа во категоријата културно наследство од особено значење, а претставува трајна вредност како дел од националното културно наследство.

Културното наследство од особено значење е добро од јавен интерес и ужива посебна заштита, додека значајното културно наследство е под режим на гарантирана заштита.

За културното наследство од особено значење се определува режим на заштита од прв степен, а за значајното културно наследство се предвидени мерки за заштита од втор степен.³⁷

Режимот на заштита од прв степен подразбира чување, почитување, одржување, негување и користење на добрата согласно неговата намена, како и конзервација, реставрација, рекомпозиција, превентива и слични зафати на непосредна заштита на доброто.

други прашања во врска со истиот се уредени со Правилникот за националниот регистар на културното наследство. (“Сл. весник на РМ“ број 25/05)

³⁶ Член 28 и 29 од ЗЗКН

³⁷ Член 22 од Правилникот за валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство (“Сл. весник на РМ “ број 111/05);

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

37

1. _____
2. _____
3. _____

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Режимот на заштита од втор степен подразбира зачувување во изворна форма и можност за интервенции врз делови од експонирани збирки или предмет во функција на што подобра презентација, како и пренесување на постојниот запис на нов запис.

Режимот за заштита на културното наследство од прв степен подразбира преземање на мерки за заштита како што се следните:

- предметите од збирките да се чуваат согласно воспоставените стандарди за музеите;
- редовно да се следи состојбата со сите предмети од збирката со цел благовремено констатирање на можни оштетувања;
- депоата во кои е сместена збирката треба да се опремени со алармни уреди а на влезот од истите да се постават метални решетки и видео надзор и
- да се постават алармни уреди, уреди за видео надзор и противпожарни апарати како во депоата, така и во изложбените салони и влезовите во музеите.

Според извршениот увидот во Националниот регистар на културно наследство во Република Македонија движно културно наследство од особено значење е прогласено во 11 музејски установи во кои има регистрирани 37 збирки на музејски предмети како културно наследство од особено значење. За значајно културно наследство се прогласени 11 збирки на движно културно наследство во 5 музејски установи. За подобро согледување на збирките на музејски предмети кои се прогласени за културно наследство од особено значење или значајно културно наследство изготвени се Прегледи - Прилог број 2 и Прилог број 3 од овој извештај.

Со ревизијата беа опфатени девет музеи³⁸ кои поседуваат 32 збирки прогласени за културно наследство од особено значење и 5 музеи кои со Решение на УЗКН поседуваат 11 музејски збирки прогласени за значајно културно наследство, при што е извршен увид за примена на мерките за заштита на музејските предмети. Со извршената ревизија е констатирано дека музеите во Македонија кои располагаат со збирки на културно наследство од особено значење, не секогаш целосно преземаат мерки за заштита на збирките од прв степен во поглед на соодветно чување, одржување, негување, и користење на добрата согласно неговата намена, како и конзервација, реставрација, превентива и слични зафати на непосредна заштита на доброто. Музеите не ги исполнуваат основните музејски стандарди за изложбените простории и депоата, не се соодветно опремени и заштитени, не се преземени мерки за заштита на музејските предмети од незаконски дејствија и вооружен судир, ниту целосно се применуваат мерки за заштита од прв степен

³⁸ НУ Музеј на Македонија – Скопје; НУ Музеј Гевгелија; НУ Музеј на тетовскиот крај; НУ Историски музеј Крушево; НУ Музеј на современата уметност; ЛУ Музеј Кавадарци; ЛУ Музеј на град Скопје; НУ ЗЗСК и Музеј Прилеп и НУ ЗЗСК и Музеј Битола.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

што има за последица несоодветно чување на културното наследство од особено значење. Подетално за основните услови кои треба да ги исполнуваат музеите е опишано во точката 1.4. Стандарди за определување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејски предмети и точка 2.3. – Основни акти за заштита на музејските предмети и акти за заштита од незаконски дејствија, вооружен судир и природни непогоди.

2.2.2. Меѓу музеите кои поседуваат збирки прогласени за културно наследство од особено значење спаѓа и Историскиот музеј Крушево. Историскиот музеј Крушево има две збирки кои со Одлуки на Владата на РМ во 2010 година се прогласени за културно наследство од особено значење и тоа:

1. Збирка “Оружје од XVIII до XX век” – Музеј Леарница и

2. Збирка на историски документи, фотографии, оружје, воена опрема и уметнички предмети “ во Музејот на Илинденското востание и Крушевската Република.

Од извршениот увид во објектот Музеј Леарница каде е сместена Збирката “Оружје од XVIII до XX век”, е утврдено дека истата се чува во релативно суви простории во кои не е поставен видео надзор , нема постојана чуварска служба, а поставениот алармен систем не е поврзан со лица и органи надлежни за физичка заштита.

Во објектот Музеј на Илинденското востание и Крушевската Република³⁹ сместена е Збирката на историски документи, фотографии, оружје, воена опрема и уметнички предмети. Збирката се состои од фотографии и документи од крајот на 19 и почеток на 20 век. Содржи богата колекција од оружје, пушки и револвери, јатагани, ками, барутници, кутии за подмачкување на оружје, разни куршуми, комитска облека, реденици, фрагменти од опожарениот иконостас од црквата Св. Никола од 19 век изработен 1856 година, а настрадан 1903 година во пожар при бомбардирање на градот, копија од Црешовото топче изработена од авторот кој го изработил оригиналот (Крушевски модел), саркофагот од ореово дрво во кој во периодот 1953-1990 година се сместени останките на револуционерот и Претседател на Крушевската република Никола Карев, бројчаникот од саатот од храмот Свети Никола опожарен 1903 година, мастилници за пишување и евангелија врз кои е вршена заклетва за влегување во редовите на организацијата МРО (Македонска револуционерна организација), останките од членовите на четата на Никола Карев и друго. Со извршениот увид во објектот е утврдено дека условите во објектот се исклучително лоши, постои

³⁹Музејот на Илинденското востание и Крушевската Република сместен е во староградска куќа од 19 век, во која во 1903 год. е прогласена Крушевската Република.

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

голем процент на влага, оштетени експонати од молци, оштетени витрини, нема постојана чуварска служба, а поставениот алармен систем не е поврзан со лица и органи надлежни за физичка заштита. Поради големиот процент на влага од 2014 година, артефактите се сместени во кутии. Според информациите добиени од надлежните вработени во Музејот големиот процент на влага се создава од две причини: бунарот од јужната страна во минатиот период, односно пред осамостојувањето на Македонија е затрупан, поради што влагата понира по темелите на објектот, а од западната страна на објектот некоја од водоводните или одводните цевки е пукната и понира. Иако од затрупувањето на бунарот има висок процент на влага, во објектот е сместена заштитената збирка. Во 2014 година музејската збирка е отстранета од изложбениот простор, сместена е во кутии и се работи на реконструкција и осовременување на витрините. Иако во 2012 и 2013 година е извршена делумна санација,⁴⁰ за да се заштити објектот треба да се изработи проект за заштита од влагата.

Од сето горенаведено се констатира дека Збирката на историски документи, фотографии, оружје, воена опрема и уметнички предмети како заштитена збирка на културно наследство од особено значење која подлежи на режим на заштита од прв степен, се чува во крајно лоши услови кои допринесуваат за оштетување на истата.

Саркофаг во кој биле сместени останките на Никола Карев

⁴⁰Во 2012 година е променета кровната конструкција во која се поставени 5 слоја на заштита а во 2013 година се сменети прозорите и вратите, но објектот се уште е под висок процент на влажност;

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

40

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Комитска носија

2.2.3. Од музејските збирки на музеите Гевгелија, Прилеп и Музеј на град Скопје отстапени се музејски предмети за постојаната поставка на НУ Археолошки музеј на Македонија иако отстапените предмети се прогласени за културно наследство од особено значење и нема правен основ за нивно отстапување.

Согласно пропишаните услови, заради пополнување на збирки или остварување на ефикасна заштита и подобра презентација, движното културно наследство може да се разменува или трајно да се отстапува на јавни установи за заштита и на други иматели на јавни и приватни збирки во следниве случаи: ако не е прогласено или не е вклучено во збирки што се прогласени за културно наследство од особено значење, музејски предмети кои се од иста серија, ист или сличен тип и ги има во поголем број, предмети за кои не постои интерес за вклучување во постојани поставки на имателот или за него имаат само споредна, односно секундарна вредност и за кои не постојат други ограничувања утврдени со закон.⁴¹ Во конкретниот случај отстапени се предмети од следните збирки прогласени за културно наследство и тоа:

Отстапени предмети од НУ Музеј Гевгелија

1. Од збирката Корпус на монети од археолошки локалитет ” Вардарски рид”, отстапени се 46 монети и

⁴¹Член 95 став 2 од ЗЗКН.

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

2. Од збирката „Раноантичка камена и метална пластика од археолошкиот ликалитет Вардарски рид” отстапен е 1 археолошки предмет.

Отстапени предмети од НУ ЗЗСК и Музеј Прилеп

2. Од “Збирка движен археолошки материјал од неолитско време”, отстапени се 4 предмети;
3. Од “Збирка движен археолошки материјал од енеолитско време”, отстапени се 4 предмети;
4. Од “Збирка движен археолошки материјал од бронзено време, железно време и архајски период”, отстапени се 4 предмети;
5. Од “Збирка на археолошки предмети од античкиот период”, отстапени се 12 предмети и
6. Од “Збирка на епиграфски споменици и камена пластика”, отстапени се 3 предмети.

Отстапени предмети од ЛУ Музеј на Град Скопје

7. Целата “Збирка монети од османлискиот период”, која содржи 393 примероци на византиски монети од бакар и 106 примероци сребрени монети.

За отстапените предмети од наведените музеи на НУ Археолошки музеј, добиено е Одобрение од УЗКН иако не е во согласност со пропишаните услови во законската регулатива. Имено отстапување на предмети може да се врши само на примероци кои не се прогласени или не се вклучени во збирки што се прогласени за културно наследство од особено значење. Отстапувањето на предмети спротивно на утврдените правила за размена и отстапување има за последица нарушување на концепцијата на целосност на истата, растурање на збирките, намалување на нејзиното значење во својата изворност, репрезентативност во својот вид, разновидност на содржините, функција, старост, зачуваност или друга типичност.

2.2.4. Заради поднесување на предлог за донесување акт за прогласување на културно наследство од особено значење, односно заради определување на степенот на значење на културното наследство од јавен интерес, во функција на пропишување соодветен режим на заштита, потребно е да се изврши ревалоризација⁴² на културното наследство и да се изготват елаборати за

⁴²Ревалоризација е стручно и научно проценување на вредностите и својствата на културното наследство, во функција на потврдување, проширување, засилување или

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

извршената ревалоризација. Со ревалоризација на музејските предмети стручно и научно се проценува вредноста и својствата на предметите според утврдени критериуми⁴³, во функција на нивно подведување под соодветен режим на заштита. Ревалоризацијата се изготвува од страна на стручни лица во музеите од различна специјалност, обединети во стручни тимови, професионално, објективно и рационално почитувајќи ги специфичностите на секое добро што е предмет на ревалоризација. Елаборатите се предаваат на Комисија формирана од Министерот за култура која има задача да изврши ревизија на елаборатите, дали истите се изготвени согласно законските и подзаконските акти и да даде предлог до Националниот совет за културно наследство, а Националниот совет за културно наследство да даде мислење за предлогот до Владата на РМ за донесување Одлука за прогласување на збирките за културно наследство од особено значење.

При извршување на ревизијата е констатирано дека музеите во Велес, Охрид, Струмица и Куманово имаат изготвено и доставено елаборати до Комисијата во 2008 година, но постапката за прогласување на збирките за културно наследство од особено значење, не е продолжена.

- Во ЛУ Народен музеј Велес во текот на 2008 година до Министерството за култура и Управата за заштита на културното наследство, доставени се 26 елаборати за извршена ревалоризација на збирки движно културно наследство од областа на историја на уметноста, археологија, етнологија и историја, но до денот на ревизијата не е добиен писмен документ во кој ќе се образложи како е изготвена ревалоризацијата, дали е во согласност со барањата во законските и подзаконските акти, ниту пак ЛУ Народен музеј Велес преземал активности за да утврди до каде е постапката. Во прилог на забелешките на Нацрт извештајот од УЗКН на ревизијата и се доставени два документа и тоа: Известување бр.09-1698/1 од 15.06.2011 година и Ургенција бр.09-1400/1 од 13.04.2013 година со кои се укажува дека е неопходно да се извршат корекции на доставените елаборати. Од 2013 година до денот на ревизијата не се преземени дополнителни активности од ЛУ Народен музеј Велес за продолжување на текот на постапката за прогласување на збирките за културно наследство од особено значење.
- Во НУ ЗЗСК и Музеј Охрид во 2006 година изготвен е и доставен до Комисијата, Елаборатот за ревалоризација на збирка движно културно наследство – Етнолошки предмети. На барање на Комисијата за ревизија на ревалоризација, извршени се одредени корекции во 2007 година и повторно елаборатот е доставен до комисијата. Во 2008 година добиен е Извештај од

намалување на дејството на заштита, вклучувајќи и нејзино изземање или престанување (член 11, став 1, точка 5 од ЗЗКН);

⁴³ Правилник за валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство (“ Сл. весник на РМ “ број 111/05 и 130/13).

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

43

1. _____
2. _____
3. _____

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

извршената ревизија на елаборатот. Во извештајот комисијата дала Заклучок за збирката, односно дадени се позитивните карактеристики за збирката при што е предложено и тоа: Збирката движно културно наследство (етнолошки предмети) треба да биде прогласена како културно наследство од особено значење, под категорија големо значење. До денот на вршење на ревизијата не е донесена Одлука од Владата на РМ за прогласување на Збирката за културно наследство од особено значење, ниту пак музејот има информација дали предлогот е доставен до Националниот совет за култура и понатамошниот тек на постапката.

- Во НУ ЗЗСК и Музеј Струмица во текот на 2006 година до Министерството за култура и Управата за заштита на културното наследство, доставени се 9 елаборати за извршена ревалоризација на збирки движно културно наследство од областа на историја на уметноста, археологија, етнологија и историја. Во 2008 година добиени се два извештаи за извршена ревизија на елаборатите за ревалоризација на збирките на движно културно наследство “Збирка на археолошки предмети од антика” и “Збирка на предмети од археолошките локалитети Царево поле, Драгулево и Укуслово“. Во извештаите е наведено дека со оглед на изнесените вредносни квалитети на предметите, предложено е двете горе цитирани збирки да бидат прогласени за културно наследство од особено значење, поткатегија големо значење. До денот на вршење на ревизијата не се донесени Одлуки од Владата на РМ, ниту музејот има сознание дали комисијата доставила предлог до Националниот совет за културното наследство кој дава мислење и предлог до Владата на РМ. Во прилог на забелешките по Нацрт извештајот од УЗКН на ревизијата и е доставена Ургенција бр.09-1400/15 од 03.04.2013 година со која се укажува дека е неопходно да се извршат корекции на доставените елаборати. Од 2013 година до денот на ревизијата не се преземени дополнителни активности за продолжување на текот на постапката за прогласување на збирките за културно наследство од особено значење;
- Од страна на НУ Музеј Куманово во текот на 2008 година до Комисијата формирана при МК и УЗКН, доставени се 8 елаборати за извршена ревалоризација на збирки движно културно наследство од областа на Историја на уметноста, Археологија, Етнологија и Историја. До денот на ревизијата вработените немаат информација за одобрување или неодобрување на елаборатите. Во прилог на забелешките на Нацрт извештајот од УЗКН на ревизија и е доставена Ургенција бр.09-1400/15 од 03.04.2013 година со која се укажува дека е неопходно да се извршат корекции на доставените елаборати. Од 2013 година до денот на ревизијата не се преземени дополнителни активности за продолжување на текот на постапката за прогласување на збирките за културно наследство од особено значење.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

44

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Ваквото постапување укажува на неефикасно спроведување на процесот на прогласување на културно наследство од особено значење поради неажурноста на целокупната постапка или не довршување на постапката за прогласување на културно наследство од особено значење.

Неефикасното и бавно спроведување на процедурата за ревалоризација на збирките културно наследство има за последица ненавремено воспоставување на заштита на културното наследство како културно наследство од особено значење, а со тоа и можност за соодветна заштита и чување на предметот, како и исполнување на една од задачите на музеите во поглед на користење, презентација и популаризација на музејските предмети.

2.3. Основни акти за заштита на музејските предмети и акти за заштита од незаконски дејствија, вооружен судир и природни непогоди

2.3.1. Со статутот на јавните установи од областа на културата во кои спаѓаат и музеите се уредува работата и организацијата на установата и обезбедување јавност на нејзината работа. Со статутот особено се утврдуваат дејноста, организацијата, предметот на работа и други прашања што се од значење на установата утврдени во законската регулатива од областа на културата. Бидејќи музеите вршат истражување, собирање, средување, стручно и научно обработување и проучување, заштита, чување, објавување и презентирање на музејските предмети, потребно е во Статутот да се утврди донесување на интерни акти со кои ќе се овозможи ефективно извршување на музејската дејност, а со тоа и заштита на музејските предмети. Од извршениот увид кај музеите кои беа предмет на нашите истражувања во прелиминарна фаза и фазата на извршување беа опфатени 16 музеи наведени во Прегледот - **Прилог број 1** од овој Извештај. Утврдено е дека во 5 музеи⁴⁴ воопшто не се донесени подзаконски акти со кои се регулираат мерки и активност за заштита на музејските предмети. Во останатите музеи во текот на 2014 и 2015 година донесен е Правилник за заштита на движното културно наследство и користење на музејскиот материјал, музејските предмети и музејската документација, иако обврската за донесување на овие акти е со стапување на сила на Законот за музеи и ЗЗКН од 2004 и 2005 година. Со ненавременото или не донесувањето на Правилникот не се создадени услови за воспоставување на пишани правила за правата и должностите на музејот како имател на музејски материјал, правата и должностите на работниците задолжени за ракување и чување на музејскиот материјал и музејските предмети, како и обврската за водење на музејска евиденција и документација. Не воспоставувањето на пишаните правила со кои се регулираат мерки и активности за заштита на движното културно наследство создава ризик од немање увид дали

⁴⁴НУ Музеј на современата уметност; НУ Природно научен музеј на Македонија; НУ Музеј на тетовскиот крај, ЛУ Музеј и галерија Кавадарци и ЛУ Музеј на град Неготино;

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

предметите се чуваат внимателно и грижливо и навреме се преземаат мерки за техничка заштита и други мерки потребни за одржување и заштита на предметите. Освен тоа со ревизијата е констатирано дека во изминатите години во музеите освен немањето на пишани процедури за заштита на музејските предмети заради ефикасно извршување на музејската дејност не се преземени следните активности и тоа:

- кустосите одговорни за музејските збирки иако се задолжени постојано да вршат увид во состојбата на музејските предмети од својата збирка и да преземаат благовремени, потребни и соодветни мерки за заштита на музејските предмети немаат добиено писмен акт со кој ќе се задолжат со одредена збирка на музејски предмети;
- не се врши примопредавање на музејските збирки од кустосите што заминуваат од музејот во друга институција или по разни основи им престанува работниот однос, на кустосите кои ја преземаат збирката;
- за секое отклучување и влегување во депоата и просториите каде се чуваат музејските предмети не се водело посебна книга во која се евидентира кој ги отклучил вратите, во колку часот, кој влегол во депоата или просториите и кои предмети биле предмет на земање или ракување, како и во колку часот се заклучени просториите. Овие книги се водени само во НУ Музеј на Македонија, НУ Музеј на современата уметност и НУ Археолошки музеј на Македонија. Во текот на 2014 година ваква евиденција е воспоставена и во останатите музеи и
- не се назначени лица ракувачи на депо, со исклучок на НУ Музеј на Македонија, НУ Археолошки музеј на Македонија и НУ Музеј на современата уметност, каде ракувачите на депо се присутни истовремено при секое влегување и излегување на лица и предмети од депото, а во случај на отсуство на ракувачот на депо да се определи заменик од редот на вработените.

Не донесувањето на основни акти за заштита на музејските предмети во кои ќе се регулираат мерки и активности за заштита на движното културно наследство, како и не преземање на конкретни мерки за задолжување на кустосите со музејски збирки, примопредавање на збирките при преземање на истите, не водењето евиденција за влез и излез на лица и предмети од депото создава ризик од појави и влијанија со кои може да настане оштетување, уништување, растурање, исчезнување, деградирање и противправно присвојување на музејскиот материјал и музејските предмети.

2.3.2. За остварување на ефикасна заштита на културното наследство од незаконски дејствија, вооружен судир и природни непогоди освен мерките за заштита предвидени со општите акти на музеите, потребно е да се преземат

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

46

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

превентивни и неопходни подготвителни мерки со кои ќе се намалат можностите за појава на ризик од незаконски дејствија, ќе има подготвителни мерки за заштита на културното наследство од предвидливи последици на вооружен судир и природни непогоди. За таа цел музеите се должни да ги донесат следните акти и тоа:

- План за превентивна заштита на културното наследство од незаконски дејствија и
- План за итна акција во случај на незаконски дејствија.

Освен овие акти музеите се должни да преземат неопходни Подготвителни мерки за заштита на културното наследство од предвидливи последици на вооружен судир и природни непогоди.

Планот за превентивна заштита треба да содржи организациони и мерки на техничко обезбедување, а за културното наследство од особено значење и мерки на електронски надзор.

Планот за итна акција содржи оперативен и организационен дел, со мерки на противдејствија.

Подготвителните мерки за заштита на културното наследство од предвидливи последици на вооружен судир и природни непогоди се состојат од донесување на планови и определување персонал за заштита од пожар, рушење, вооружен судир и природни непогоди. Од посебен интерес за музеите во согласност со законските и подзаконските акти е навремено изготвување и донесување на горе цитираните планови заради заштита на културното наследство од незаконски дејствија, заштита и спас на вработените, посетителите, животната средина и музејските предмети.

Од извршениот увид во музеите е констатирано дека во изминатиот период музеите немаат донесено вакви акти, а во текот на 2014 година отпочнале со изготвување и донесување на истите. Не донесувањето на конкретни мерки и планови за превентивна заштита на културното наследство од незаконски дејствија, за итна акција во случај на незаконски дејствија и подготвителни мерки за заштита на културното наследство од предвидливи последици на вооружен судир и природни непогоди создава ризик од неможност за брзо и ефикасно делување во дадените ситуации.

Поради недоволно преземање мерки за безбедна заштита на музејските предмети во изминатите години во музеите во РМ се случиле одредени кражби кои до денот на ревизијата не се разрешени и предметите не се најдени. На ревизијата и се презентирани одредени документи од кои може да се утврди следното:

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

47

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

-во НУ Музеј на Македонија кон крајот на 2013 година утврдено е дека од археолошките збирки недостасуваат одредени предмети, поради што се известени надлежните органи. Постапката за утврдување на одговорноста е во тек, а поради одземена музејска евиденција и документација од страна на надлежните органи имавме ограничувачки фактор за целосноста на музејската документација во делот за археолошки предмети и

-во ЛУ Музеј на Град Скопје во изминатиот период исчезнати се дел од музејските предмети кои биле изложени во изложбената сала на музејот. Во текот на 2007 година извршени се археолошки истражувања на Тврдината Кале- Скопје каде како носител на истражувањата е Музејот на Град Скопје. Пронајдените предмети од Тврдината Кале биле изложени во изложбената сала на музејот во период од 2007 до 2009 година, како изложба “Археолошки истражувања 2007 и изложби “. Заради свои тековни активности Музејот на Град Скопје формира комисија за депонирање на предметите од споменатата поставка заради ослободување на просторот. Комисијата во својата работа на ден 09.12.2009 година констатирала дека од витрината каде што биле изложени средновековните византиски печати недостасуваат 14 од вкупно 35 изложени. По тој повод било констатирано дека треба да се направи увид на лице место со надлежните служби на УЗКН. Бидејќи тоа не е сторено на 28.12.2009 година Музејот на Град Скопје писмено се обратил до УЗКН, но од таму нема добиено одговор. Од таа причина на 20.01.2010 година од страна на Музејот на Град Скопје до Министерството за внатрешни работи- Одделение за организиран криминал испратен е допис. Од страна на МВР извршен е увид, но до денот на ревизијата музејот нема повратна информација. Заради сето горенаведено на ден 09.12.2009 година од страна на комисијата назначена за симнување на изложбата изготвен е список на останатите предмети од локалитетот Скопско Кале изложени во Музејот на Град Скопје.

Од сето горенаведено се констатира дека како последица на недоволно преземени основни мерки за заштита на музејските предмети изложени во изложбените витрини на Музејот на Град Скопје (немање алармни уреди, нецелосна покриеност на изложбената сала со видео надзор) дошло до исчезнување на дел од поставените музејски предмети во музејската изложба.

3. Кадровска екипираност и техничка опременост на музеите

Во рамките на ризичната област која ги третира прашањата поврзани со кадровската и техничката опременост на музеите, ревизијата имаше за цел да утврди дали музеите располагаат со доволно стручен кадар, и дали истите се технички опремени со компјутери, компјутерски програми за водење на евиденцијата, интернет конекција, службени теренски возила, апаратура за

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

48

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

следење на микроклиматските услови и друго, за ефикасно извршување на музејската дејност и заштитата на музејските предмети.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби:

3.1. Кадровска екипираност на музеите

3.1.1. Во областа на кадровската екипираност во поглед на исполнување на посебните услови и стандарди за музеите, утврдени во Законот за музеите и Правилникот за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација⁴⁵, како посебен услов за работа на музејот е утврдено истиот да располага со соодветен стручен кадар. Со ревизијата ја утврдивме следната состојба:

- со увид во документацијата на НУ- музеи кои беа опфатени со ревизијата за годините 2012-2014 година, утврдивме недостаток на стручен кадар и останат персонал, односно музеите не ги исполнуваат условите и стандардите кои предвидуваат дека НУ треба да има најмалку по два кустоси, два конзерватори и два документатори за секоја застапена област на музејско работење и
- општите локални музеи треба да имаат најмалку по еден кустос, еден конзерватор и еден документатор за секоја застапена област на музејско работење. По извршениот увид во три локални музеи (Велес, Кавадарци и Неготино) ревизијата утврди дека ниту еден од локалните музеи за годините предмет на ревизија 2012-2014 не ги исполнува стандардите за потребен стручен кадар.

Причина за ваквата состојба е неможност за пополнување на испразнетите работни места поради необезбедени согласности од надлежните институции за редовно вработување, што влијание на непречено функционирање на музејот и на целосно и навремено извршување на работните обврски на вработените.

⁴⁵ Член 7 став 1, точка 6 од ЗМ во однос на посебните услови за почеток на работа на музеите е утврдено дека меѓу другите услови кои треба да ги исполнуваат музеите за да почнат со работа е да има вработено и соодветен стручен кадар. Во член 2, став 3; член 5 став 3; член 6 став 3 и член 7 став 2 од Правилникот за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација е утврден бројот и видот на стручниот кадар – кустоси, конзерватори и документатори кои треба да ги имаат Матичните музеи; Општите национални музеи; Специјализираните национални музеи и Општите локални музеи.

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

49

1. _____
2. _____
3. _____

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

Од музеите кои беа опфатени во текот на ревизија ги издвојуваме НУ Музејот на Македонија, НУ Куманово, ЗЗСК и музеј Струмица, ЗЗСК и музеј Битола и ЛУ Музеј на Град Скопје кои ги исполнуваат посебните услови и стандарди за потребен стручен кадар наведени во законските и подзаконските акти.

3.2. Техничка опременост на музеите

3.2.1. За реализација на проектите од национален интерес од областа на културата, Министерството за култура распишува годишни конкурси⁴⁶ на кои учествуваат и музејските установи со изготвени предлог Годишни програми⁴⁷ Субјектите чии проекти се прифатени со Министерството за култура склучуваат поединечни договори⁴⁸ за реализација на проектите. Од извршениот увид во годишните договори за реализација на програмата за заштита на културното наследство и програмите од музејска дејност во делот на барање средства за техничка опременост ги констатиравме следните состојби:

- во годишните договори за учество во финансирање на програмата на музеите во делот за заштита на културното наследство, ревизијата утврди дека во годините предмет на ревизија од 2012-2014 година износот на одобрените средства е лимитиран од ограничениот буџет на МК. На крајот на календарската година се склучуваат анекс на договорите со кои се намалува висината на одобрените средства до висина на реализираните средства. Одобрените средствата за оваа намена се недоволни за обезбедување на комплетна и ефикасна заштита на музејските предмети и

⁴⁶ До измените на Законот за култура во (“Сл. весник на РМ број 44/14”) годишниот конкурс за реализација на проектите од националниот интерес, Министерството за култура го распишува во месец мај тековната година за проектите од наредната година а со измените на Законот во сила од 13.03.2014 година, конкурсот се објавува во месец септември тековната година за проектите од наредната година.

⁴⁷ Во член 64 став 2 од Законот за култура во важност до 13.03.2014 година е утврдено дека Министерот за култура со општ акт поблиску ги утврдува критериумите за финансирање на програмите, односно проектите, по одделни дејности во културата, врз основа на кои се утврдува кои проекти, односно програми се од национален интерес и ќе бидат ставени во Годишната програма. Таков акт не е донесен. Со измените на Законот со важност од 14.03.2014 година во членот 61 е утврдено дека со годишниот план се утврдуваат општите насоки за остварување на националниот интерес и меѓу битните области е наведено континуирана заштита на движното и на недвижното културно наследство. Во членот 62 ги утврдува битните елементи кои треба да ги содржат годишните конкурси.

⁴⁸ Процедурата за финансирање на националните установи е утврдена во Законот за културата, во делот Финансирање на национален интерес од членовите 60 до 68. (“Сл. весник на РМ број 31/98.....44/14) Со измените на законот објавени во (“Сл. весник на РМ број 44/14”) изменет е делот Финансирање на национален интерес од членовите 60 до 68 во смисла на по детално образложение за Финансирањето на националниот интерес.

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

50

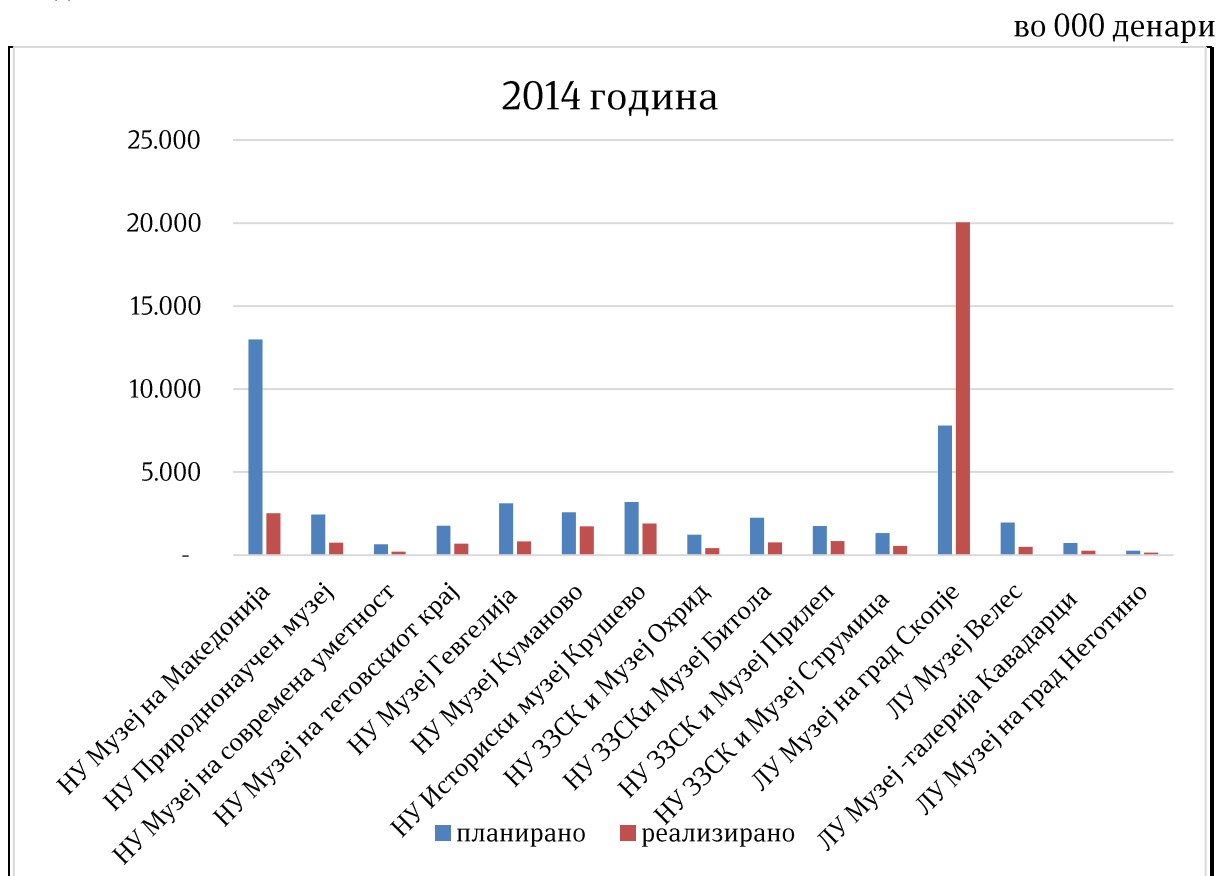
1. _____
2. _____
3. _____

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

недвижното културно наследство, заради нивно трајно одржување и користење како и обезбедување на примена на современи технички средства за сместување и чување на музејските предмети и музејската документација и

- во годишните договори на музеите за учество во финансирање на проекти од национален интерес во културата- музејска дејност во делот за техничка опременост, ревизијата утврди дека во годините предмет на ревизија износот на одобрени средства е лимитиран, од ограничениот буџет на МК кој е варијабилен, како и од начинот на кој се аплицира за проектите. Исто така утврдивме склучување на анекс на договори на 31.12 со кои се намалува висината на одобрените средства до висина на реализираните средства. Со вака одобрените средства не се обезбедува целосна реализација на програмата, како и не се обезбедува соодветна техничка опременост на музеите (компјутери, ситен инвентар и канцелариски материјали за работа и сл.) што е една од причините за неефикасно извршување на музејската дејност.

Во продолжение е даден графички приказ на движењето на бараните и одобрените средства за извршување на музејската дејност по субјекти во 2014 година.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

51

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

4. Надзор и контрола на работењето на музејските установи

Во рамките на ризичната област која ги третира прашањата поврзани со надзорот над работата на музеите од страна на надлежните институции, ревизијата имаше за цел да утврди дали Секторот за управен и инспекциски надзор при МК и Секторот за превенција и инспекциски надзор на културното наследство при УЗКН, вршат редовен надзор врз спроведувањето и примената на законските и подзаконските акти во делот на извршување на музејската дејност и заштита на музејските предмети.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби:

4.1. Вршење надзор над работата на музеите од страна на надлежните институции

4.1.1. Инспекциски надзор над спроведувањето на Законот за музеите и подзаконските акти врши Министерството преку инспекторите за култура согласно Законот за култура и УЗКН согласно Закон за заштита на културно наследство.

Министерството за култура преку Секторот за управен и инспекциски надзор врши надзор врз спроведувањето и примената на законите и на другите прописи во културата, како и контрола на наменско и законито користење на средствата доделени од МК. Во годините предмет на ревизија од страна на СУИН извршени се 21 вонреден инспекциски надзор од аспект на примената на одредбите од Законот за музеите и под законските акти (Правилник за стандардите за одредување на видовите на музеите, за нивната работа, за сместување и чување на музејските предмети и музејска документација и Правилник за формата, содржината и начинот на водење на влезната книга, книга на инвентар, излезна книга, картотека и други видови на музејска евиденција и музејска документација), каде се констатирани голем број слабости и неправилности од аспект на имплементација на регулативата и за истите се издадени Решенија со кои одговорните лица се обврзуваат да ги отстранат неправилностите во работењето. Кај дел од субјектите спроведен е и контролен инспекциски надзор, со кој е утврдено делумно надминување на претходно утврдените состојби. УЗКН преку Секторот за превенција и инспекциски надзор на културното наследство врши надзор за спроведување на ЗМ, ЗЗКН и другите прописи од областа на заштитата на културното наследство и тоа: надзор за време на археолошкото истражување од аспект на водење на теренската документација и почитување на условите дадени во дозволата за археолошко истражување и инспекциски надзор од аспект на примена на одредбите од ЗМ, ЗЗКН и под законските акти (правилниците). Во годините предмет на ревизија од 2012-2014 година од страна на УЗКН извршени се

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

52

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

вкупно 13 вонредни инспекциски надзори над примена на ЗМ и ЗЗКН и под законските акти за истите.

Ефикасно извршување на музејската дејност во делот на евиденција и заштита на музејските предмети е обврска и одговорност на музеите. Со стручна, постојана и ефикасна контрола врз спроведување на законските и подзаконските акти во овој дел, ќе се постигне навремено преземање на мерки за евиденција, идентификација и заштита на музејските предмети.

Со ревизијата е утврдено дека во изминатиот период МК и УЗКН како надлежни институции за вршење надзор во музеите во поглед на извршување на музејската дејност во делот на евиденција и заштита на музејските предмети недоволно вршеле надзор во оваа област, односно извршени се само вонредни инспекциски надзори.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

53

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“

IV. ЗАКЛУЧОК

Со преземените мерки и активности за имплементација на законските и подзаконските акти во однос на воспоставување на електронски начин на водење на музејската евиденција и преземените мерки за заштита на музејските предмети, исполнувањето на основните услови за сместување и чување на музејските предмети, употребата на соодветна опрема за обезбедување на микро климатски услови, техничка и кадровска опременост, како и навремениот надзор од страна на надлежните институции, се создадени услови за извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство.

За остварување на ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како културно наследство, потребно е дополнително преземање на мерки од страна на надлежните институции во поглед на обезбедување целосна евиденција, идентификација, категоризација, непосредна заштита (конзервација), подобрување на условите за чување на музејските предмети заради физичка заштита од оштетување, криумчарење, кражби, присвојување, зајакнување на институциите со соодветна кадровска и техничка опременост и редовен надзор.

V. ПРЕПОРАКИ

Во насока на надминување на констатираните состојби, а со цел подобрување на работењето на музеите, ревизијата даде одредени препораки. Препораките произлезени од оваа ревизија се насочени кон подобрување на работењето на институциите задолжени за извршување и контрола во областа на музејската дејност и заштита на културното наследство, со што ќе се постигне ефективно извршување на музејската дејност во делот на евиденцијата и заштитата на музејските предмети како дел од културното наследство на државата. Препораките се насочени кон МК, УЗКН и музејските установи на територија на РМ. Истите ги даваме во продолжение и тоа:

1. МК во соработка со музеите во РМ и надлежните органи да извршат анализа на состојбата со техничката опременост на музеите во однос на исполнување на основните услови кои треба да ги исполнуваат депоата, изложбените простори во кои се чуваат музејските предмети.
2. Музеите во РМ да продолжат со воспоставување на електронски начин на водење на музејската евиденција и евидентирање на целокупниот музејски фонд со кој располагаат.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

54

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

3. МК во соработка со стручните лица вработени во музеите да ги анализираат и надминат идентификуваните слабостите содржани во законските и подзаконските акти и предложат конкретни мерки со кои ќе се овозможи целосно и точно воспоставување на електронски начин на водење на музејската евиденција.
4. Музеите во РМ да преземат мерки и активности за навремената обработка на музејскиот материјал и негова идентификација како музејски предмет, редовно и целосно извршување на ревизија и попис на музејските предмети во функција на навремено преземање мерки за заштита, како и увид во бројот и видот на музејскиот фонд со кој располагаат.
5. Музеите во РМ и УЗКН да преземат конкретни мерки и активности за воведување на заштитна и друг вид на евиденција, утврдена со ЗЗКН, заради идентификација и заштита на музејските предмети како културно наследство.
6. Вработените во музеите во РМ да ги почитуваат актите за заштита на музејските предмети со кои прецизно се утврдуваат правата и должностите на работниците задолжени за чување и ракување со музејскиот материјал и музејските предмети.
7. Да се преземат мерки и активности од страна на музеите и УЗКН во поглед на ефикасното спроведување на процедурата за ревалоризација на збирките културно наследство, заради утврдување на степенот на значаење, а со тоа и можност за навремено и соодветно преземање на мерки за заштита и чување на предметот.
8. НУ ЗЗСК и Музеј Прилеп како надлежна институција за заштита на недвижното културно наследство на територија на општина Крушево во соработка со МК и УЗКН, да преземат мерки за санација на објектот Музеј на Илинденското востание и Крушевската Република во кој е сместена “Збирката на историски документи, фотографии, оружје, воена опрема и уметнички предмети” која согласно Одлуката на Владата на РМ е заштитена збирка од особено значење.
9. Музеите во РМ во соработка со надлежните служби во МК да преземат мерки и активности со кои ќе се подобри кадровската екипираност и техничката опременост на музеите, а со тоа ќе се овозможи ефикасно извршување на музејската дејност.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

55

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ОД РЕВИЗИЈА НА УСПЕШНОСТ – „НАЧИН НА ВОДЕЊЕ
НА МУЗЕЈСКА ЕВИДЕНЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ УСТАНОВИ
И ЗАШТИТА НА МУЗЕЈСКИТЕ ПРЕДМЕТИ“**

10. Одговорните лица во МК и УЗКН определени за надзор над извршување на обврските произлезени од законската регулатива за евиденција и заштита на музејските предмети, да преземат мерки и активности со кои ќе се обезбеди стручна, постојана и ефикасна контрола врз спроведувањето на законските и подзаконските акти во овој дел, со што ќе се постигне навремено преземање на мерки за евиденција, идентификација и заштита на музејските предмети.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____
3. _____

Овластен државен ревизор

56